

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A bűnmegelőzés fejlődése és szervezete Magyarországon

Szerző: dr. Miju Anita

Nyíregyháza, 2016. február 8.

Bevezetés

Dolgozatom témájaként a bűnmegelőzést választottam, amely az elmúlt évek során egyre nagyobb jelentőséget kap.

Fontosságát az is jelzi, hogy nemcsak nemzeti szintű szabályozás történik a bűnmegelőzés területén, egyre több nemzetközi szervezet és európai jogi intézmény foglalkozik ennek a területnek a kidolgozásával, egyezmények létrehozásával, programok indításával.

A bűnmegelőzés gondolata egyidős az emberiséggel, azonban a bűnmegelőzés egyik első legjelentősebb alakja Cesare Beccaria, aki *A büntettek és büntetések* című művében kifejtette:

„Jobb megelőzni a büntetteket, mint büntetni. Ez a fő célja minden jó törvényhozásnak, mely annak a művészete, hogy az embereket a lehető legnagyobb boldogságra vagy a lehető legkisebb boldogtalanságra vezéreljük, hogy az életben minden jót és rosszat számításba véve beszéljünk”.

Legelsősorban annak tisztázása szükséges, amivel dolgozatomat is kezdeni szeretném, mit is jelent bűnmegelőzés, milyen fogalmak, definíciók születtek annak meghatározására, hogyan értelmezhető ez a kifejezés.

A bűnmegelőzés egyik definíciója, hogy „minden olyan tevékenység, egyéni vagy csoportos, magán vagy állami, amely egy vagy több bűncselekmény bekövetkeztét megakadályozza” (Brantingham and Faust 1976).¹

A tág értelemben vett bűnmegelőzés Gönczöl Katalin szerint *„mindazon intézkedések összessége, amelyek a társadalom kohéziójának növelésére, az egyének és természetes közösségeik társadalmi kötelekeinek megtartására, a lazuló kötelekek erősítésére, végső soron a társadalmi integráció biztosítására irányul”.*

Bűnmegelőzés alatt így minden olyan jogi szempontból értékelhető intézkedést értek, amelynek *„célja a bűnözésnek és az állampolgárok bizonytalanságérzetének mind mennyiségi, mind minőségi értelemben, akár a bűncselekmények elkövetésétől való közvetlen elrettentéssel, akár a bűnözés*

¹ Dr. Póczik Szilveszter: Bűnmegelőzés elmélet és gyakorlat tisztautakon.dunaujvaros.hu/gettdoc.php?id=40&code=32298134

*lehetőségének és okainak kiküszöbölésére irányuló intézkedésekkel és beavatkozásokkal történő csökkentése.”*²

IRK Ferenc szerint a bűnmegelőzés alatt minden olyan állami társadalmi és gazdasági intézkedés értendő, amelynek a célja, hogy a bűnözést közvetlenül is előidéző és elősegítő okokat megszüntesse, - az adott körülmények között - a lehető legkisebb mértékre szorítsa vagy a bűnözést könnyítő vagy arra ösztönző hatásokat megszüntesse.³

BLASKÓ szerint a bűnmegelőzésnek több létszintje különböztethető meg. Az egyik a tulajdonképpeni megelőzési szint, melynek keretében a bűnmegelőző hatóság, különösen a rendőrség a közrendvédelem és a közbiztonság fenntartása, valamint bűncselekmény vagy más jogsértés elkövetésének megelőzése érdekében cselekszik, ellenőriz.

Ezen túlmenően a büntető igazságszolgáltatás is szolgál bűnmegelőzési célt, hiszen a Büntető Törvénykönyvben rögzített büntetések deklarált célja a prevenció.

Harmadrészen pedig a bűnmegelőzést lehet szociálpolitikai összefüggésekben is vizsgálni, amely az emberi méltósághoz való jog követelményének megfelelő életkörülmények feltételeinek megteremtését értékeli.⁴

Végül soron szeretném a gondolatmenetet az Európai Unió Tanácsa által alkotott bűnmegelőzés fogalommal lezárni.

Az Európai Unió Tanácsa 2001. május 28-án hozott döntése értelmében a bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásának mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.⁵

² 2001/427/IB határozat 1. cikk (3) bek.

³ IRK Ferenc: A bűnözés megelőzése jogi eszközeinek elméletéhez, In: GÖDÖNY József (szerk.): Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok XXII., Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985, 67. o.

⁴ BLASKÓ Béla: Jogállami büntetőjog, In: Börtönügyi Szemle 2000/3. szám, 17-18. o.

⁵ A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat

I. Fejezet

Bűnmegelőzés Magyarországon

1) A bűnmegelőzés kezdetei

A II. világháború utáni korszakban Magyarországon - a többi szocialista államhoz hasonlóan - nemhogy a bűnözés tudományos alapokra helyezett intézményes megelőzéséről, de a társadalmi folyamatok objektív megismeréséről sem lehetett szó. A szocialista berendezkedés ugyanis a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolásával a bűnözés, mint társadalmi jelenség megszűnését prognosztizálta, ami feleslegessé tette mind a kriminalitás jellemzőinek és összefüggéseinek megismerését, mind pedig a bűnözést gerjesztő folyamatok befolyásolására alkalmas adekvát intézményrendszer kialakítását. Ehhez járult a szocialista állam szélsőségesen etatista felfogása, amely a bűnözésre való reagálást kizárólag az állam, ezen belül is a büntető igazságszolgáltatás feladataként értelmezte.

Ez a szigorúan szemlélet a hatvanas években kezdett enyhülni, amikor a hatalmi-politikai környezet változásai mellett a várakozásoknak ellentmondó bűnözési tendenciák is hozzájárultak ahhoz, hogy bűnözés ideologikus értelmezését a tudományos igényű megközelítés váltsa fel. Az 1964-től rendelkezésre álló egységes statisztika lehetőséget nyújtott nem csupán a bűnözés dinamikájának és struktúrájának részletesebb elemzésére, hanem arra is, hogy a kriminális jelenségek vizsgálatában bizonyos társadalmi tényezők is szerepet kapjanak.

A bűnözés tehát immár nem a szocialista viszonyoktól idegen, elszigetelt egyedi jelenség, hanem társadalmi produktum, amelynek megismerése magában foglalja a cselekmény, az elkövető és a társadalmi-gazdasági tényezők kölcsönhatásainak feltérképezését is. Az erre irányuló kísérleteket - kiterjedt szociológiai vizsgálatok hiányában - a hatvanas-hetvenes években rendkívül erős statisztikai szemlélet jellemezte, mindazonáltal a bűnözés, és különösen a bűnelkövetők statisztikai jellemzőinek leíró elemzése szolgáltatva az alapot az egyre szélesedő oksági kutatásokhoz csakúgy, mint a preventív szemlélet kibontakozásához.⁶

⁶ Borbíró Andrea - Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009, 141.o.

A bűnmegelőzés iránti igény az 1970-es években különböző magasabb vagy alsóbb rendű jogszabályokban is megjelent.

A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 5. § (1) bekezdése szerint: „A hatóságok feladata, hogy az eljárás minden szakaszában a tényállást alaposan és hiánytalanul tisztázzák, a valóságnak megfelelően állapítsák meg, a terhelő és mentő, valamint a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket egyaránt figyelembe vegyék. Fel kell deríteni azokat az okokat és körülményeket is, amelyek a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tették.”

Az 1973. évi I. törvény 117. §-a alapján: „A hatóságok kötelessége, hogy a bűncselekmény elkövetését lehetővé tevő, a büntető eljárás során felderített okokról és körülményekről a további bűncselekmények megelőzése végett az intézkedésre illetékes szervet külön jogszabály rendelkezései szerint értesítsék.”

A jogalkalmazás jogpolitikai irányelveiről szóló 14/1973 (VI.7.) NET határozat 7. pontja akként rendelkezik, hogy „a bűnözés elleni küzdelemnek elsősorban a bűncselekmények megelőzésére kell irányulnia. A bűnözést nem lehet csupán a régi társadalom tudati maradványaira, a kapitalista környezetre, az ellenséges ideológiai hatásokra, valamint a fellazító tevékenységre visszavezetni. Ezek kétségtelenül jelentős mértékben hatnak. A bűnözésnek ezenkívül a mi viszonyaink között még egyéb objektív és szubjektív okai is vannak. A bűnüldöző szerveknek és minden más állami szervnek ezért megkülönböztetett figyelmet kell fordítaniuk a bűnözés okainak feltárására, elemzésére és intézkedéseket kell tenniük azok megszüntetésére.”

Az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. törvényerejű rendelet 5. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy „a bűnözés elleni harc során gondoskodni kell a bűncselekmények megelőzéséről, felderítéséről, illetőleg az előkészületben levő vagy megkezdett bűncselekmények véghezvitelének megakadályozásáról, a büntetés hatálya alatt álló személyek ellenőrzéséről.”

A rendőrségről szóló 39/1974 (XI.1.) MT. rendelet 7. § a) pontja szerint „a rendőrség a bűnözés elleni harcban: intézkedéseket fogyanatosít a bűncselekmények megelőzése, felderítése, illetőleg az

előkészületben levő vagy megkezdett bűncselekmények véghezvitelének megakadályozása érdekében.”

Az 1980-as évekre - többek között az ismertté vált bűncselekmények folyamatos növekedésének hatására - nyilvánvalóvá vált, hogy a társadalmi devianciák „kezelőrendszere” gyökeres átalakításra szorul, és az is, hogy a politika ennek megvalósításában a tudomány segítségére szorul.⁷

Az 1980-as évtizedben a bűnmegelőzési kezdeményezések hatására - külön jogszabályi rendelkezések nélkül - a fővárosban és több megyében alakultak „bűnmegelőzési tanácsok”. Ezek a tanácsok az állami és a társadalmi szervezetek intézkedéseinek koordinálására alakultak, utasításadási jogosultság nélkül. Azonban e kísérleti jellegű szervezet tevékenységében többnyire formális elemek domináltak, a lakosság részéről kellő támogatásban nem részesültek és így a politikai változások folyamán tevékenységük gyakorlatilag megszűnt.⁸

2) Bűnmegelőzés 1989 után

1989 után - néhány elszigetelt tendenciától eltekintve - a komplex bűnmegelőzési rendszer gondolata egészen a kilencvenes évek közepéig lekerült a napirendről. A megtorpanás mögött több tényező húzódott meg.

Annak ellenére, hogy a bűnözés folyamatos és erőteljes növekedése a nyolcvanas évek elejétől nyomon követhető, az 1989-90-ben bekövetkező robbanás felkészületlenül érte a magyar társadalmat. A rendszerváltás előtt kialakult bűnmegelőzési elképzelések még egy egészen más típusú bűnözésre reagáltak, hiszen az 1989 utáni változások eredményeként immár nem csak a kriminalitás drasztikus emelkedésével, de a gazdasági-társadalmi átalakulás által módosított társadalmi felhajtóerőkkel is szembe kellett nézni. A bűnözés struktúrájának gyors átalakulása (a vagyon elleni bűnözés arányának hirtelen emelkedése, illetve új bűncselekmény-típusok és elkövetési módok elterjedése) ugyancsak a korábbi reakciókészlet újragondolását tették szükségessé.

⁷ Borbíró Andrea - Kerezi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009, 141.o.

⁸ Bűnmegelőzés Európában szerkesztette: dr. Katona Géza, Budapest 1998, 104.o.

A rendszerváltás utáni évek legfontosabb feladata az alkotmányos jogállam intézményeinek megszilárdítása, így többek között a büntetőjog jogállami követelményekhez történő igazítása volt, és e feladathoz képest az átfogó bűnmegelőzési stratégia kialakítása egyelőre háttérbe szorult. Ugyanakkor éppen ezeknek az alkotmányos követelményeknek a megszilárdítása az, ami nélkül európai típusú bűnmegelőzés nem képzelhető el. A rendszerváltás utáni első években tehát kialakult az a fogalmi jogi keret, melyben a bűnözés intézményes és rendszerszemléletű megelőzéséről egyáltalán gondolkodni lehet. Mindazonáltal az a feszültség, amely a bűnözés mennyiségi és strukturális változása, illetve a büntetőjog intézményeinek liberalizálása között meghúzódott, számos területen éreztette hatását. Az állampolgárok többségének a rendszerváltás előtti bűnözési helyzet szolgált viszonyítási pontként, és a bűnözéstől való félelem, a bizonytalanságérzet erősödése semmivel sem kevésbé volt aggasztó jelenség, mint a bűnözés tényleges növekedése. Az állammal szembeni fokozódó lakossági elvárások részben magyarázatul szolgálnak arra is, miért kapott a bűnözés kérdése minden korábbinál erőteljesebb politikai színezetet. Kettős szorításba került a rendőrség is, hiszen immár az alkotmányos garanciális kööttségeknek megfelelően kellett szembenéznie a bűnözés csökkentésére irányuló lakossági és politikai igényekkel.

Azok az intézmények, amelyek a rendszerváltás utáni első években a bűnmegelőzés érdekében működésbe léptek, erőtlennek bizonyultak ezeknek a problémáknak a kezelésében.

Az Alkotmány meglehetősen szűkszavúan szólt a közbiztonság megteremtésnek állami kötelezettségéről, és ugyan az önkormányzati törvény 8.§ (1) bekezdése a helyi önkormányzatokra telepítette a közbiztonság helyi feladatainak ellátását, sem e feladatok ellátásnak módjáról, sem az anyagi eszközökről nem rendelkezett. Nem meglepő, hogy az önkormányzatok döntő többsége nem vállalt felelősséget a bűnmegelőzés területén, és a hatásköri-finanszírozási viszonyok tisztázatlansága miatt elmaradt a rendőrséggel és a lakossági szerveződésekkel való hatékony együttműködés intézményesítése is. Ezen az sem változtatott érdemben, hogy a rendőrségi törvény lehetőséget biztosított a rendőrkapitány, az önkormányzatok, illetve az érintett állami és társadalmi szervek részvételével működő bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottságok felállítására, ilyen szerv ugyanis jellemzően azokon a településeken sem jött létre, amelyek közbiztonsági helyzete ezt egyébként indokolta volna.⁹

⁹ Borbíró Andrea - Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009, 144-145.o.

Az 1990-es évek első felében a rendőrség specializált bűnmegelőzési szerveket hozott létre.¹⁰ Az évek során a rendőrség többféle, elsősorban az ifjúságvédelemmel és a kábítószer-fogyasztással összefüggő prevenciós programot (pl. D.A.D.A.) indított el, elkezdte kiépíteni együttműködési kapcsolatait a bűnmegelőzésben szerepet vállaló lakossági önszerveződésekkel. A civil önvédelmi mozgalmak szerveződése a rendszerváltást követő években kezdődött meg. Ezek a kilencvenes évek elején jószerével minden jogi szabályozást nélkülöző, teljességgel önkéntes alapon működő lakossági együttműködések az állam közbiztonság-védelmi intézményrendszerének hiányosságaira reagálva spontán módon, közösségi alapon szerveződve alakultak ki, hogy aztán a kilencvenes évek közepére már a bűnmegelőzés formálódó állami struktúrájának kulcsfontosságú tényezőjévé váljanak.

Az 1990-es évek fordulóján civil kezdeményezésként számos településen polgárőr-szervezetek alakultak, az 1990-es években a polgárőrség létszáma elérte az 53.000 főt is, emellett elszórtan működött a Szomszédok Egymásért Mozgalom is. Az gazdasági élet számos területén jelentős értékek védelmét látják el a személy- és vagyonvédelmi vállalkozások, amelyek tevékenységét 1998-tól törvény szabályozza, vállalkozások hatósági ellenőrzését 1995 óta a rendőrség végzi.¹¹

1990-től eredményesen működik az áldozatvédelemmel sokáig kizárólagosan foglalkozó Fehér Gyűrű Egyesület, míg a családon belüli és szexuális erőszak áldozatainak kezelésében 1991-től az ESZTER Alapítvány végzett úttörő munkát. A kilencvenes évek közepére tehát egy több szálon futó, ám jogilag rendezetlen, esetleges és az állam támogatását nélkülöző bűnmegelőzési struktúra körvonalai kezdtek kibontakozni. Annak ellenére, hogy formálódni kezdett a rendőrségi bűnmegelőzés szerepe, spontán folyamatként megjelentek a közösségi megelőzés bizonyos formái, és megkezdődött a lakossági és üzleti források bevonása a megelőzésbe - létrejött tehát számos olyan feltétel, amelyre a társadalmi bűnmegelőzési koncepció építhető lenne -, az állam továbbra is adós maradt saját szerepének definiálásával, és a bűnmegelőzés területén a központi kormányzatra háruló feladatok ellátásával.¹²

¹⁰ A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat

¹¹ A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat

¹² Borbíró Andrea - Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009, 144.o.

3) Bűnmegelőzés 1994 után

A többszintű bűnmegelőzési rendszer intézményesülésének folyamata hazánkban csupán a kilencvenes évek közepén indult meg. 1994-ben a Kormány a közbiztonság fejlesztésének feladatairól szóló határozatában már a nemzetközi követelményekkel összhangban határozta meg a kormány bűnmegelőzéssel és a bűnüldözés hatékonyságának javításával összefüggő feladatait. „A társadalom védelme - fogalmaz a határozat - az összes állami és társadalmi szerv, az egyházak, a polgárok és önszerveződéseik támogatását, illetve a bűnmegelőzésben való részvételét igényli.” A határozatban a prevenció szemlélet és a bűnmegelőzés rendszerszemléletű megközelítése erőteljesebben érvényesítésül, így különösen az együttműködés elve, a nemzetközi szervezetek ajánlásainak, a tudományos eredményeknek, illetve a bűnüldöző hatóságok ismereteinek fokozottabb figyelembevételére, a lakosság együttműködési hajlandóságának és önvédelmi képességének javítása. A hazai bűnmegelőzés történetében az igazi fordulópontot azonban az Országos Bűnmegelőzési Tanácsot (OBmT) létrehozó 1040/1995. (V.17.) Kormányhatározat jelenti, amelynek jelentősége egyfelől a bűnmegelőzésben kulcsfontosságúnak szánt szakmai szerv felállításában, másrészt pedig annak deklarálásában mutatkozik meg, hogy a kormány elkötelezte magát egy „hosszú távú, komplex bűnmegelőzési stratégia” kialakítása mellett, amely „figyelemmel van a bűnmegelőzés szociális, gazdasági, igazgatási, valamint a rendőrség bűnmegelőzési feladataira, a települési önkormányzatokkal való együttműködésre”. A kormány érdekegyeztető, döntés-előkészítő és javaslattevő szerveként létrehozott, a Belügyminisztérium szervezetébe és költségvetésébe ágyazottan működő OBmT feladatai elsősorban szakmai-tudományos jellegűek voltak, és elsődleges funkciója abban állt, hogy segítse a Kormány bűnözés visszaszorítása érdekében végzett tevékenységét. A Fővárosi Közgyűlés 1995-ben fogadta el az ország első közrendvédelmi és közbiztonsági koncepcióját a főváros bűnözési helyzetének javítására. A koncepció az elkövetővé válást gerjesztő folyamatok enyhítését, az áldozattá válás megelőzését, a bűnalkalmak csökkentését és az elkövetővé váltak reintegrációját célozta meg, erős hangsúlyt fektetve a bűnözés reprodukciós folyamatainak alakítására alkalmas ágazatközi együttműködésekre és a bűnmegelőzésben részt vevők körének bővítésére. A fővárosi stratégia volt tehát az első olyan bűnmegelőzési koncepció, amely tudományos megalapozottsággal vezette be a hazai bűnözéskontroll rendszerébe a bűnmegelőzési szemléletet.¹³

¹³ Borbíró Andrea - Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009, 145.o.

A bűnmegelőzés országos szervezete kialakításának első lépéseként a Kormány 1995-ben „érdekegyeztető, döntés-előkészítő és javaslattevő” szervként létrehozta az Országos Bűnmegelőzési Tanácsot (OBmT), hogy állásfoglalásaival és javaslataival segítse a Kormány bűnözés visszaszorítására irányuló törekvéseit. Az OBmT-nek jelentős szerepe volt az Országos Bűnmegelőzési Program (OBP) létrejöttében. A Kormány átfogó bűnmegelőzési programját tartalmazó kormányhatározat fogalmazta meg először azt, hogy a hatékony bűnmegelőzés megvalósítása komplex társadalmi fellépést igényel, amely az állami és a társadalmi szervek, a polgárok és önszerveződéseik bűnmegelőzésben való összehangolt, tevékeny részvételével, illetve támogatásával valósítható meg.¹⁴

Az Országos Bűnmegelőzési Tanács az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézetet kérte fel egy olyan bűnmegelőzési javaslat elkészítésére, amely a kormány bűnmegelőzési programjának alapja lehet. Az 1997-es Országos Bűnmegelőzési Program (OBP) az állam bűnmegelőzési tevékenységének alapidokumentumaként szolgált. A program a bűnmegelőzés feladatait a kormányra és a helyi önkormányzatokra telepítette, túllépve ezzel a hazánkban hagyományosnak mondható rendőrség-központú szemléleten. Az Országos Bűnmegelőzési Programmal párhuzamosan, illetve azzal részben összefüggésben, az önkormányzatok és az állampolgárok közbiztonságának javításával és a bűnmegelőzéssel kapcsolatos tevékenységének finanszírozására jött létre 1997-ben az Országos Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Közalapítvány (OKBK). Az OKBK feladata, hogy „a bűncselekmények megelőzése, hatékonyabb felderítése, a bűnalkalmak felszámolása, illetőleg az áldozattá válás kockázatának csökkentése érdekében támogatja az állampolgárok önkéntes, bűnmegelőzési célú szerveződéseinek létrejöttét elősegítő tevékenységeket, így különösen a polgárok bűnmegelőzési, önvédelmi célú, önkéntes szerveződéseinek létrejöttét”(1097/1997. (IX.23.) Korm. hat.). A Közalapítvány ennek megfelelően elsősorban a civil szféra bűnmegelőzési tevékenységének erősítését hivatott szolgálni, és az eredeti elképzelés szerint a helyi/állampolgári kezdeményezések anyagi támogatását biztosította pályázati formában. 1997-ben tehát létrejött két olyan intézmény, amely megfelelő működése esetén stabil keretet biztosított volna egy többlépcsős bűnmegelőzési rendszer intézményesüléséhez, egyrészt a stratégiai tervezés alapjainak, másrészt a finanszírozás egy lehetséges formájának megteremtésével. Az OBP keretdokumentum volt, amelynek konkretizálását a részletes stratégiáknak és taktikáknak kellett volna tartalmazniuk. Sajnálatos

¹⁴ A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat

módon ez nem történt meg, a javaslatok java része papíron maradt, és a következő évek büntetőpolitikáját továbbra sem a komplex bűnmegelőzési szemlélet érvényesítése, hanem represszívabb kriminalizációs tendenciák határozták meg.

Az Országos Bűnmegelőzési Tanácsra vonatkozó korábbi szabályozást hatályon kívül helyező 1075/1999. (VII.7.) Korm. határozat az új kormányprogram prioritásainak megfelelően bővítette ki az OBmT feladatkörét. Ezek között szerepelt - a fiatalkori kábítószer-fogyasztás elleni küzdelem, illetve a korrupció elleni harc mellett - az áldozatok és hozzátartozóik védelme, s ezzel hazánkban is megkezdődött az áldozatpolitika intézményeinek kiépítése, 2001-ben megszűnt az OKBK, és jogutód szervként létrejött a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány (BMK). A BMK hatáskörébe került az áldozatok kárenyhítése, az áldozatvédelmi irodák segítése, a polgárok önkéntes szerveződéseinek támogatása, illetve a bűnmegelőzési vonatkozású ismeretterjesztés és tapasztalatcsere támogatása. Az áldozatvédelem rendszere az igazságügyi reform keretében végrehajtott átszervezésig ebben a formában működött tovább.¹⁵

4) Bűnmegelőzés 2002 után

2002-ben nagyszabású reformprogram vette kezdetét, amely olyan, a bűnmegelőzés szempontjából kiemelkedő fontosságú területek rendezését tűzte ki célként, mint a társadalmi bűnmegelőzés stratégiájának elfogadása, a pártfogó felügyelői rendszer átalakítása vagy az áldozatvédelmi törvény megalkotása. A kormány a bűnmegelőzéssel kapcsolatos központi feladatok ellátására két minisztériumban is szakosított pozíciót hozott létre: a Belügyminisztérium bűnmegelőzési helyettes államtitkára mellett jelentős feladatokat kapott az Igazságügyi Minisztériumban működő miniszteri biztos is. Ez a döntés megtörte a belügyi tárca hagyományosnak mondható monopóliumát a bűnmegelőzés terén, és az átfogó, társadalmi méretű prevenciós stratégia kidolgozásának feladata az igazságüghöz került.

A bűnmegelőzési stratégia melletti elkötelezettséget a Kormány 1002/2003. (I.8.) határozata rögzítette, amely leszögezte, hogy „a bűnözés és a bűnelkövetők elleni fellépés mellett a bűnözést kiváltó jelenségek ellen egyidejűleg és azonos intenzitással kell felvenni a küzdelmet”. A határozat

¹⁵ Borbíró Andrea - Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009, 145-146.o.

- a civil szférával való fokozottabb együttműködés és a koordináció erősítése érdekében - átalakította az OBmT-t, amelynek elnöke ekkor a belügyminiszter, társelnöke pedig az igazságügy-miniszter lett, míg az igazgatási és adminisztratív feladatok ellátása a Belügyminisztériumon belül újonnan létrehozott szakmai szervezeti egység, az Országos Bűnmegelőzési Központ titkárságához került.

Pár hónappal később - már az időközben elkészült társadalmi bűnmegelőzési stratégia hatására - az OBmT szakmai jellegét erősítő újabb módosításokról döntött a kormány: az immár Országos Bűnmegelőzési Bizottság néven, a kormány társadalmi bűnmegelőzési munkáját segítő szervezetként működő testület elnöke a miniszterelnök által felkért szakértő, társelnökei pedig az igazságügy-miniszter és a belügyminiszter lettek. 2003-ban lezajlott a pártfogó felügyelői szolgálat reformja, amelynek eredményeire a bűnmegelőzési stratégia már nagyban épít, 2005-ben pedig létrejött az áldozatsegítés állami rendszere is. Ebbe a reformfolyamatba illeszkedve fogadta el az Országgyűlés 2003-ban a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiáját.¹⁶

A stratégia a bűnmegelőzést a társadalompolitika részeként értelmezve egy olyan koncepciót juttat érvényre, amely a büntető igazságszolgáltatáshoz kapcsolódva ugyan, de annál jóval tágabb hatósugárban célozza meg a bűncselekmények számának csökkentését, a közbiztonság és a lakosság biztonságérzetének javítását.

A Stratégia öt prioritás mentén határozza meg a bűnmegelőzés feladatait:

- a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése,
- az áldozattá válás megelőzése,
- 1. a városi bűnözés csökkentése,
- a családon belüli erőszak csökkentése és a
- bűnisméltés megelőzése kapott prioritást.¹⁷

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája alkotmányos alapelvként rögzíti a megbélyegzés elkerülését, az arányosság elvének érvényesítését, valamint a kirekesztés elkerülését.

A bűnmegelőzési stratégia foglalkozott azzal is, hogy Magyarországon az 1970-1995 közötti 25 év alatt az ismertté vált bűncselekmények száma négyszeresére nőtt. Azt is megállapította, hogy a hazai bűnügyi statisztika adatainak idősorát két jól elkülönülő trend jellemezte:

¹⁶ Borbíró Andrea - Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009, 147-148.o.

¹⁷ A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat

1970-1988 között - a bűncselekmények összetételének viszonylagos stabilitása mellett - a bűnözés lassú emelkedése volt tapasztalható. 1970-ben 122 ezer, 1988-ban 185 ezer bűncselekmény vált ismertté.

Az 1990-es évek elején a bűnözés új növekedési pályára állt. 1989-ben addig soha nem tapasztalt méretűre, 225 ezerre növekedett a hatóságok tudomására jutott bűncselekmények száma. 1990-ben már 341 ezer ismertté vált bűncselekményt regisztrált a bűnügyi statisztika. A következő növekedési hullám 1995-ben volt, amikor már 502 ezer bűncselekményt tartottak nyilván. (Lásd az 1. számú ábrát).

A bűnözés az 1990-es évek utolsó harmadától kezdődően magas szinten stagnál (1996-ban 466, 1998-ban 597, 2000-ben 450, 2001-ben 465, 2002-ben pedig 420 ezer bűncselekmény elkövetése vált ismertté). Magyarországon a változások kezdő évében, 1988-ban minden tízezer lakosra 174,8, 1992-ben 432,6, 2001-ben 456,5, 2002-ben 413,6 bűncselekmény jutott.

Az emberek 1989 és 1992 között, mindössze három év alatt szembesültek azzal a robbanásszerű növekedéssel, amelyhez a nyugat-európai lakosok két évtized alatt „szokhattak hozzá”.

A növekedés jelentős részét a vagyon elleni bűncselekmények - különösen a lopások, a betöréses lopások és a rablások - számának emelkedése okozta. Az 1990-es évek elejétől kezdve új típusú fenyegetettséget jelentett a gépkocsi lopások szaporodása, az ingatlanokkal kapcsolatos visszaélések elterjedése, a maffia típusú leszámolásokat sejtető élet elleni bűncselekmények megjelenése, a csalás és az okirattal kapcsolatos bűncselekmények soha nem látott növekedése, az ezredforduló végén pedig a droggal kapcsolatos cselekmények terjedése. Az állampolgárok biztonságérzetét jelentősen befolyásolja, hogy az utóbbi években az ismertté vált bűncselekmények közel egyharmada közterületen történt. Ennek területi megoszlását tartalmazza a 2. számú ábra.

A Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája rögzíti, hogy a cselekvési programoktól tartós és kedvező eredmény csak akkor várható, ha minden közösségben egyidejűleg alkalmazzák a bűnokok hatását csökkentő, a sértetté válást befolyásoló és a bűnalkalmak számát redukáló intézkedéseket. A háromféle cselekvési mód harmóniájától, a közöttük lévő kényes egyensúlytól való eltérés ugyanis

csak rövid távú és megtévesztő eredményekhez vezet. Az EU és az Európa Tanács dokumentumai az elmúlt években ennek ismeretében hangsúlyozták a komplex bűnmegelőzés jelentőségét.¹⁸

Az elsődleges megelőzéshez a szituációs bűnmegelőzés szempontjából azok a technikai és szervezési megoldások tartoznak, amelyek csökkentik a bűnalkalmak számát és a bűnelkövetés kockázatát.

A szituatív másodlagos bűnmegelőzés körébe a veszélyzónákra bontott körzetek konkrét bűnmegelőzési taktikája tartozik. Az adott országon, nagyvároson, régión, településen belül olyan bűnmegelőzési intézkedésre van szükség, amelyet ott a „fertőzöttség” indokol.

A harmadlagos megelőzés körébe az ismételt bűnelkövetés és áldozattá válás elkerülésére irányuló intézkedések, beavatkozások tartoznak.¹⁹

5) Bűnmegelőzés 2013-tól

A bűnmegelőzés következő állomása a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 1744/2013. (X.17.) Kormányhatározat, amely középtávú szakpolitikai stratégia 2013-2023 közötti időszakra határoz meg célokat a bűnmegelőzés területén.

Az új bűnmegelőzési stratégia foglalkozik a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY. Határozat (továbbiakban TBNS) eredményeivel, melyhez köthető:

- a 2006. január 01. napján felállított Áldozatsegítő Szolgálat,
- bevezetésre került a távoltartás jogintézménye,
- a mediáció megteremtése,
- megtörtént a Pártfogó Felügyelői Szolgálat reformja.

Azonban a bűnmegelőzés rendszerének elindítása és működtetése során számos akadály merült fel, azzal hogy a TBNS a városi bűnözés csökkentését helyezte fókuszába, a korábban megkezdett tanyaprogramok kevesebb figyelmet kaptak, az eltelt évek alatt sokat változott a bűnözés, új bűnözési típusok jelentek meg, átalakult az Európai Unió programok irányultsága.

Az TBNS egyik legfontosabb feladata az volt, hogy előtérbe helyezze a bűnmegelőzés szakterületét, a stratégia egyes célkitűzései megvalósításra kerültek, idejét múlttá váltak.

¹⁸ A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat

¹⁹ Kriminológia- Szakkriminológia szerkesztette: Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára - Korinek László - Lévy Miklós 318-320. o.

Az új bűnmegelőzési stratégia elemezte a 2003-2012 közötti bűnügyi helyzetet.

Az ismertté vált bűncselekmények (összes bűncselekmény) számát tekintve, a hazai bűnözési helyzet az elmúlt évtizedekben összességében stagnálás jegyeit mutatja, ez a stagnálás azonban figyelmet érdemlő belső folyamatokkal párosul.

A stagnáláson belül lassú, de folyamatos növekedés tapasztalható az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények mutatóiban. Ez azonban nem az elmúlt néhány, hanem az utóbbi 20 év tendenciája, azonban a folyamat 2002. és 2010. között felgyorsult.

Megfigyelhető, hogy a vagyon elleni, illetve az erőszakos bűncselekmények áldozatai egyre inkább az idősebb korúak, a nők és a gyermekek köréből kerülnek ki. Az elkövetők között nő a fiatalok aránya.

Tendencia a közterületi bűnözés növekedése, és egyre gyakoribb az iskolai környezetben megvalósuló bűncselekmények száma.

Beavatkozást igénylő tendencia az idősok sérelmére saját lakásukban megvalósított bűncselekmények aránya.

A nők sértetté válásának sajátossága a kirekesztett társadalmi csoportokba tartozás, vagyis a társadalmi-gazdasági szempontból kedvezőtlen helyzetben lévők, valamint azok a lányok, akik állami gondozásban élnek, illetve nőttek fel.²⁰

2003-2012. évek között - beleszámítva a járulékos bűncselekmények beszámítási kötelezettségével összefüggő torzító hatást is - a rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények száma a 400 ezret meghaladó nagyságrendben látszott stabilizálódni.

A regisztrált bűncselekmények számán belül a vagyon elleni bűncselekmények száma a legmeghatározóbb a vizsgált időszakban, ugyanakkor közel 2/3-os vagy azt meghaladó aránya 2011-2012. évekre 58, illetve 55%-ra mérséklődött. E mérséklődés összefüggésbe hozható a szabálysértési

²⁰ A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 1744/2013. (X.17.) Korm.határozat

értékhatar változásával, valamint a járulékos bűncselekmények miatt kialakult statisztikai torzító hatással is.

Legjelentősebb a közrend elleni jogsértések arányának és számának változása 2010. évtől. Ennek hátterében a már említett járulékos bűncselekmények beszámítási kötelezettsége áll. A főcsoport regisztrált bűncselekményeken belüli, 2003-2009. években kiegyensúlyozott 17-19%-os aránya 2010. évben 21%-ra, 2011. évben 25%-ra, 2012. évben pedig 29%-ra emelkedett. A jogsértések száma pedig a 2003-2009. évek mértékadó átlagához (72.838) viszonyítva 2010-ben 25%-kal (91.030-ra), 2011-ben 45,5%-kal (105.948-ra), 2012-ben pedig 82,2%-kal (132.707-re), drasztikusan nőtt.

A személy elleni bűncselekmények regisztrált bűncselekményeken belüli aránya 2003-2008. évi 4-5%-ról 2009. évtől folyamatosan 6%, a jogsértések száma pedig 2003-2007. évek átlagát (17.239) is figyelembe véve 2008-2010. évek között folyamatosan emelkedett (2007-ben 16.836-ról 2010. évben 27.213-ra), majd 2011-2012. években közel 27 ezres nagyságrendben realizálódott.

A házasság, család, ifjúság és a nemi erkölcs elleni deliktumok számában 2003-at követően ugrásszerű emelkedés tapasztalható, amely egyértelműen az 1997-ben hatályba lépett tiltott pornográf felvétel készítése - majd 2002-ben tiltott pornográf felvétellel visszaélésre történő módosítása - jogsértés egyre gyakoribb előfordulásának tulajdonítható. A jogsértések száma 2009-2012. évekre - a jogszabályi környezet változására is figyelemmel - az időszak átlag (6471) $\pm 5\%$ -ában stabilizálódott, ezzel regisztrált bűncselekményeken belüli aránya $\sim 1,5\%$ körüli.

A hatályos bűnmegelőzési stratégia öt pontban foglalkozik a 2013-2015 közötti időszak beavatkozási területeivel, célokkal és intézkedésekkel, melyek a következők:

- I. Településbiztonság,
- II. Gyermek- és ifjúságvédelem,
- III. A bűncselekmények áldozatainak segítése, az áldozattá válás megelőzése,
- IV. Bűnismétlés megelőzése,
- V. Horizontális intézkedések.²¹

²¹ A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 1744/2013. (X.17.) Korm.határozat

A dolgozatomat a következő fejezetben a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia résztvevőivel folytatom.

II. Fejezet

A bűnmegelőzés szereplői

A bűnmegelőzés az egész társadalom közügye. A bűnmegelőzésben az állami szervezetek, önkormányzati, civil és egyházi szervezetek, a gazdaság szereplői, a családok és az állampolgárok vesznek részt.

A bűnmegelőzés akkor sikeres, ha a szereplők mindent megtesznek az áldozattá és elkövetővé válás megelőzéséért.

1) A rendőrség

A bűnmegelőzés területén a legfontosabb szerepet a rendőrség tölti be. A bűnmegelőzés szereplői, és tágabb értelemben véve az egész társadalom igényli és elvárja a rendőrségtől munkája magas színvonalú elvégzésén túl a tájékoztatást illetve a megfogalmazott és kinyilatkoztatott véleményük figyelembe vételét, hasznosítását.

A rendőrség alapfeladatai ellátása révén hiteles, pontos képet alakít ki a bűnözés, mint társadalmi jelenség mennyiségi és minőségi jellemzőiről, összetételéről, alakulásáról, morfológiai sajátosságairól. A rendőrség mindezek mellett speciális bűnmegelőzési egységeket is működtet. A bűnmegelőzési egységei folyamatosan értékelik a lakosságot leginkább érintő bűncselekmények, szabálysértések alakulását, különös tekintettel valamely bűncselekmény elkövetési gyakoriságának ugrásszerű növekedésére vagy csökkenésére, illetve a sorozatos elkövetésére.

Az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya fogja össze és végzi a szakirányítását a rendőrség bűnmegelőzési tevékenységének, amelyet a területi rendőri szervek bűnmegelőzési egységei többségében a bűnügyi igazgatóság osztályaként, míg Heves, Nógrád, Komárom-Esztergom,

Tolna, Zala és Vas megyében a 2013. február 1. napjától hatályos állománytábla alapján a bűnügyi igazgatóságok bűnügyi osztályaiba tagozódva, bűnmegelőzési alosztályként hajtják végre.²²

A rendőrség bűnmegelőzési programjaival a III. fejezetben foglalkozom részletesen.

2) A büntető igazságszolgáltatás

Kedvezően hat a bűnmegelőzésre a bűnüldöző szervezet, a nyomozó hatóságok reakcióképességének fokozása, a bűnelkövetés kockázatának növelése, a büntető igazságszolgáltatás időszerűségének javítása, a büntetés elkerülhetetlensége, a polgárok igazságszolgáltatásba vetett hitének visszaállítása, a büntető-eljárások idejének rövidítése.²³

Az Országos Bírósági Hivatal (OBH) az átlátható, nyitott igazságszolgáltatás jegyében indított előadássorozatot a középiskolákban, „Nyitott Bíróság” címmel 2012 novemberében. A kezdeményezés mottója: "Attól félsz, amit nem ismersz."

A Nyitott Bíróság program keretein belül a középiskolások osztályfőnöki órákon kapnak tájékoztatást a legalapvetőbb jogi ismeretekről, így többek között a hatalmi ágak elválasztásáról, az igazságszolgáltatás és a bíró függetlenségéről, a bírósági szervezetrendszeréről, a bíróságok igazgatásáról, a hatásköri és illetékességi szabályokról, a legfontosabb jogágakról, a polgári, a büntető és a közigazgatási perrel kapcsolatos legegyszerűbb rendelkezésekről továbbá a perbeli jogokról és kötelezettségekről.

Amennyiben igénylik, úgy szerepjátékot is játszhatnak; a diákok egy előre megírt tematika alapján letárgyalják egy mese - pld. Ludas Matyi, Jancsi és Juliska - történetét. Így közülük kerülnek ki a vádlottak, ügyvédek, az ügyész, a bíró és a tanúk. A tárgyalás végén, a bíró a diákok álláspontjának megfelelően meghozza az ítéletet.

Ezen túlmenően nagy hangsúlyt fektettek a fiatalkori áldozattá válás, illetve a fiatalkori bűnözés problémájára. Felhívták a figyelmet az internetes és a kábítószeres bűncselekmények veszélyeire,

²² Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

²³ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

valamint segítettek eligazodni a diákokat megillető jogok útvesztőiben, és kitértek a majdani kezdő munkavállalóként őket érintő kérdésekre is.²⁴

3) Az önkormányzatok

Kezdeményező szerepük van a helyi jelzőrendszerek, a legkülönbözőbb együttműködési formák szervezésében, a helyi bűnmegelőzési programok koordinálásában, végrehajtásában, valamint folyamatos értékelésében. A helyi önkormányzat ösztönzi és motiválja a helyi közösség szakmai és civil önszerveződéseit, működteti a közterület-felügyeletet. Egyre erősödik a bűnmegelőzés építészeti eszközökkel szempont fontossága. Hatósági jogkörében ugyancsak meg kell említenünk az önkormányzatok szerepét a szórakozóhelyek működésének szabályozásával kapcsolatosan, hiszen egy-egy település életét igencsak megkeserítheti a garázdaság, a rendzavarás gócpontjaként működő kocsmá vagy szórakozóhely.²⁵

A helyi önkormányzatok minden évben bűnmegelőzési programot fogadnak el, mely tartalmazza a stratégiában megfogalmazott célok elérése érdekében végrehajtandó feladatokat, a képviselőtestület határozatban hagyja jóvá, majd a jegyző gondoskodik arról, hogy az abban meghatározott feladatokat a háttérintézmények, hivatali egységek teljesítsék.²⁶

A települési önkormányzat a közigazgatási területéhez tartozó termőföldek őrzéséről mezőőr szolgálat létesítésével gondoskodhat, a mezőőr feladata: a termőföld, illetve az azon található termés, termék, felszerelés, eszköz, haszonállat, mezőgazdasági építmény, földmérési jelek vagyoni védelme.

Az önkormányzat az apró falvak és külterületi, illetve tanyás részek hátrányainak enyhítése, alapvető alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása, szükségletek teljesítésének segítése érdekében falu-, tanyagondnokot alkalmazhat.

²⁴ www.birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/nyitott-birosag 2015. december 07.

²⁵ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

²⁶ dr. Szabó Henrik r. százados A bűnmegelőzés kormányzati és önkormányzati feladatai 2. oldal www.bunmegelozes.uw.hu/feladatok.doc 2015. december 07.

A falu- és tanyagondnokok, valamint a mezőőr munkája révén részt vesz az önkormányzati bűnmegelőzésben.

4) A nevelési-oktatási intézmények

Az óvónők, tanárok, gyermekvédelmi felelősök, iskolaorvosok, védőnők, szociális munkások, iskolapszichológusok nem csak a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaiként, hanem mint a nevelés, egészség-fejlesztés és megőrzés, a bűnmegelőzési információk közvetítői vesznek részt a prevencióban.

5) A gyermekvédelmi intézményrendszer

A gyermekvédelmi intézményrendszer, azon belül a gyermekjóléti szolgálatok a gyermekek érdekét védő speciális személyes szolgáltatást nyújtanak, amelynek célja a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése. Ennek érdekében a gyermekjóléti szolgálatok gondozó tevékenységet (különösen családgondozást), ellátások közvetítését (szolgáltatást) és szervező tevékenységet (szervezést) is végeznek.

A családok átmeneti otthonai, valamint a családok átmeneti otthona által működtetett krízisközpontok különleges szolgáltatást nyújtanak az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőknek és gyermekének. A speciális gyermekotthon ellátást biztosít a súlyos pszichés tüneteket vagy súlyos disszociális tüneteket, illetve alkohol, drog és egyéb pszichoaktív szerekkel küzdő gyermek számára. A javítóintézetek feladata a bíróság által javítóintézeti nevelésre utalt, illetve előzetes letartóztatásba helyezett fiatalkorúak intézeti ellátása, re-szocializációja.²⁷

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet (továbbiakban Gyer.) 5/A. §-ában meghatározza a bűnmegelőzés területén a Szociális és Gyámhivatalnak milyen feladatai vannak, akinek minden évben értekezletet kell

²⁷ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

tartania az általa készített jelentés ismertetése és a bűnmegelőzés területén elvégzendő feladatok megvitatása céljából.

2015. január 01. napján a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény 69/D. §-val beiktatta a megelőző pártfogás elrendelésének intézményét. A megelőző pártfogó felügyelőt abban az esetben rendelik ki, ha a fiatakorú az elzárással is sújtható szabálysértést, vagy bűncselekményt követ el, a pártfogó felügyelő feladata a fiatakorú bűnismétlésének a megelőzése.

6) Az egészségügyi ellátórendszer

Az egészségügyi ellátórendszer tagjai: a védőnői szolgálat, a háziorvosok, a pszichológusok és pszichiáterek fontos szerepet töltenek be a veszélyeztetettség észlelésében, a jelzőrendszer működtetésében és áldozattá válás esetén a terápiás ellátásban.²⁸

7) Igazságügyi szolgálatok

Az Igazságügyi Szolgálatok a kormányhivatalok részeként az Igazságügyi Minisztérium szakmai irányítása alatt, a rendőrséggel szoros együttműködésben látják el a pártfogó felügyelői feladatokat, az áldozatok segítségét, és a jogi segítségnyújtást. A *Pártfogó Felügyelői Szolgálat* a felnőtt- és fiatakorú elkövetők pártfogó felügyeletét, a közérdekű munka büntetés végrehajtásának felügyeletét és ellenőrzését, a szabadulás előkészítése érdekében végzett börtönpártfogást, szabadulás után önkéntesen igénybe vehető utógondozást lát el, valamint mediációs tevékenységet végez büntetőügyekben. Szakmai feladatai szorosan kapcsolódnak a bűnmegelőzéshez. Ugyanez igaz az Áldozatsegítő Szolgálatra is, amely az áldozatot a szükségletének megfelelő módon és mértékben hozzásegíti alapvető jogai érvényesítéséhez, az egészségügyi, egészségbiztosítási ellátások és a szociális ellátások igénybevételéhez, illetőleg indokolt esetben azonnali pénzügyi segítyt nyújt, és állami kárenyhítésről dönt. Emellett, amennyiben szakjogi segítségre van szükség, az

²⁸ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

Áldozatsegítő Szolgálat az ügyfelet a Jogi Segítségnyújtó Szolgálathoz irányítja, ahol biztosítják számára a megfelelő jogi képviseletet.²⁹(lásd V. fejezet)

8) A büntetés-végrehajtási szervezet

A büntetés-végrehajtási szervezet elsődleges feladata az előzetes letartóztatás és a szabadságvesztés büntetések végrehajtása. Annak érdekében, hogy a fogvatartottak bűnismétlési kockázata alacsony legyen, szükséges, hogy a fogvatartott oktatása, képességfejlesztése már az intézetekben megkezdődjön.

9) Egyházak

A magyarországi egyházak és vallási közösségek hitéleti tevékenységük mellett nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális, környezetvédelmi, sport- és más tevékenységükkel, valamint a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország és a nemzet életében. Az egyházi szervezetek aktívan vesznek részt az ún. terápiás közösségek, rehabilitációs szolgáltatások működtetésében. Az egyházak egyéb missziós tevékenységük során megkülönböztetett figyelmet fordítanak a szükségben élők fölzárkózását segítő munkára.

10) Civil szervezetek

A civil szervezetek olyan társadalmi csoportokat és személyeket képesek megszólítani, amelyek sok esetben érdektelenek vagy ellenségesek az állami szereplőkkel szemben. Emellett fontos megemlíteni azon oktatási, képzési, áldozatsegítő szerepüket, amelyekkel a bűnmegelőzési tevékenységet tudják aktívan támogatni. A nyugdíjas kluboknak kiemelt szerepet kell szánni. Továbbra is szükséges fenntartani az olyan kiemelt jelentőségű civil szervezetek állami támogatását (pl. Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület), amelyek tevékenysége nemzetközi viszonylatban alapul és hiánypótló (lásd még VI. fejezet).³⁰

²⁹ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

³⁰ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

11) Polgárőrség

A polgárőr egyesületek önkéntesekből állnak, és alapfeladatuként a helyi közrend és közbiztonság védelmét, valamint a bűnmegelőzésben való közreműködés érdekében közterületi járőrszolgálatot, figyelőszolgálatot, a közúti baleset helyszínén, valamint bölcsőde, óvoda, általános és középiskola közvetlen közelében jelzőőri tevékenységet látnak el. Itt szeretnék egy kicsit hosszabban foglalkozni az polgárőrséggel, feladataival és bűnmegelőzési tevékenységével.

1991 és 1996 között a polgárőrségeket egy alapvetően spontán szervezeti fejlődés, laza országos szövetségi kapcsolat, területenként eltérő bűnmegelőzési szemlélet és gyakorlat, valamint a rendkívül alacsony anyagi támogatottság jellemezte.

1991 és 2000 között a polgárőrség jelentős változásokon ment keresztül. Az OPSZ 1997. június 7-i országos küldött közgyűlésen a polgárőrség alapvető célkiűzéseként a bűncselekmények megelőzését jelölte meg, és meghatározta a főirányokat.

2001-től számítjuk a polgárőrség minőségi fejlesztési szakaszának megkezdését.

Az Országgyűlés 2006. február 13-án elfogadta a polgárőrségről szóló 2006. évi LII. törvényt.

Ezt követően 2012. február 1-jén hatályba lépett a polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól szóló 2011. évi CLXV. törvény, amelynek értelmében az Országos Polgárőr Szövetség az önkormányzás elvén alapuló közhasznú jogállású köztestület lett.

Így 2012. február 1-jétől a polgárőrség speciális civilszervezetként működik.

Az új polgárőr törvény alapján már nem csak a bűnmegelőzési és közrendvédelmi feladatok végrehajtása jellemezte a polgárőrök szolgálatát. A helyi sajátosságok, közösségi igények alapján fokozott felelősséget vállaltunk a környezetvédelemért, a fiatalok és idősök védelméért, a balesetek megelőzéséért, a lakosság életminőségének, szubjektív biztonságérzetének javításáért.

2012. évben a polgárőr tevékenység meghatározó programjai voltak:

- kistelepülések biztonságának fenntartását, javítását szolgáló - 2010-ben indított szolgálati
- tevékenységek folytatása, kiemelt figyelemmel a külterületek (erdők, gyümölcsösök) védelmére,
- a „Tiszteletet az éveknek, biztonságot az időknek” címmel 2011-ben indított bűnmegelőzési és szociális védőháló célzatú program kiteljesítése,
- hagyományos, kiemelt időszaki feladatok együttműködőkkel összehangolt, tervszerű végrehajtása, közös járőrözés óraszámának növelése,
- országosan meghirdetett és saját kezdeményezésű környezetvédelmi akciók végrehajtása,
- „egy iskola - egy polgárőr” program kiteljesítése, összehangoltan az „Iskola rendőr” programmal
- áldozatvédelmi tevékenység feltételeinek, szervezeti kereteinek bővítése,
- a „szomszédok egymásért mozgalom” szervezésének segítése,
- együttműködési megállapodás szerint a posták, kézbesítők fokozott védelme,
- idegenrendészeti feladatokban való részvétel, kiemelten a schengeni külső határ védelmében végzett polgárőr bűnmegelőzési tevékenység,
- térfigyelő rendszerek bővítésében, működtetésében való polgárőr közreműködés biztosítása,
- gépjármű felderítési, közlekedésbiztonsági akciók végrehajtása,
- soron kívüli (rendkívüli időjárás, katasztrófa helyzet, közösségi rendezvények biztosítása) feladatokra való készenlét és végrehajtás,
- a 2013-2014. évekre tervezett „100x100 BIZTONSÁG” program meghirdetésének előkészítése,
- fórumrendszer működtetése.

A „100x100 biztonság” polgárőr program célja volt a lakosság biztonságérzetét hangsúlyozottan figyelembevevő, az átlagtól eltérő közbiztonsági kihívásokkal rendelkező településeken (településrészek) megvalósítható (megvalósítandó) középtávú polgárőr cselekvési célok, illetve prioritások kijelölése, a végrehajtás módjainak meghatározása, kiemelt támogatása és a fejlesztés folyamatos biztosításával hozzájárulni az életminőséget javító közbiztonság fenntartásához.

A „100x100 biztonság” polgárőr program (cselekvési terv) tartalmi elemei:

- Az átlagtól eltérő közbiztonsági (biztonsági) kihívásokkal terhelt települések (településrészek) helyzetének, a lakosság biztonságérzetét meghatározó jellemzők, és a

bűncselekmények, szabálysértések elkövetését lehetővé tevő okok, az elkövetéshez vezető folyamatok megismerése, tanulmányozása, komplex értékelése,

- a bűn okok feltárása, megállapítása,
- a sértetté válást befolyásoló tényezők feltárása,
- a rendőrség országos bűnügyi térképének tanulmányozása, a polgárőr szolgálatok földrajzilag behatárolható területeinek meghatározása.
- A bűnelkövetést elősegítő alkalmak csökkentésének, a megelőzés alkalmazható módszereinek meghatározása. (Potenciális elkövetők elrettentése /lehetőség - képesség - motívum/, és az áldozatok, közösségek felkészítése a megelőzésre.)³¹

2014. szeptember 20. napján újabb bűnmegelőzési mintaprogram vette kezdetét „250x100 Biztonság” címmel a polgárőrség szervezetén belül, az elért sikerek tapasztalatai alapján további 150 település csatlakozását kezdeményezték a polgárőrség kiemelt bűnmegelőzési programjához 2014-2015. évekre.³²

12) Kultúra

A kulturális intézmények, civil szervezetek mind a prevencióban, mind a reintegrációban fontos szerepet töltenek be azzal, hogy számos olyan programot szerveznek, melyek különösen a kallódó, csellengő fiatalok számára rendszeresen biztosítják a szabadidő hasznos eltöltését. A közművelődési intézményekben számos „veszélyeztetett” fiatal vesz részt különböző zenei, képzőművészeti vagy kreatív foglalkozásokon, így hasznosan tudják idejüket eltölteni, valamint ki tudják bontakoztatni (rejtett) képességeiket. (lásd IV. fejezet)³³

³¹ Bíró Gyula A polgárőrség szerepe és jelentősége hazánk közbiztonságának javításában 245 - 249. o. www.pecshor.hu/periodika/XIV/birogy.pdf 2015. 12.06.

³² (www.opsz.hu/250X100-programleiras 2015. 12.06.

³³ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X. 17.) Kormányhatározat

13) Sport

A sport szakszövetségek, sportegyesületek, sportiskolák és sportlétesítmények bűnmegelőzési szerepe egyre erősödik, amelyet a stratégia kifejezetten támogat. A sport nagyszerű lehetőség bűnmegelőzésben mind közösségformáló ereje, a hasznos szabadidő-eltöltés, valamint személyiségformáló hatása miatt.

14) Családok, egyén

A családok, főképpen a szülők feladata a nevelés, a védelmi és önvédelmi funkciók kialakítása, a szociális kompetenciák fejlesztése, a probléma- és konfliktusmegoldó képességek kialakítása. Ugyanakkor problémát jelent, hogy sok esetben maguk a szülők sincsenek tisztában az egyes bűncselekmények társadalmi veszélyességével, a gyermekeikre leselkedő veszélyekkel.

Az egyén maga tehet a legtöbbet biztonsága érdekében. A nyitva felejtett bejárati ajtó, az őrizetlenül hagyott kerékpár, a táskából, zsebből kikandikáló telefon és pénztárca, a pulton felejtett tárca mind-mind alkalmat adnak a tolvajoknak. Az, hogy egy átmulatott éjszaka után ittasan beül-e a gépkocsi volánja mögé, vagy beszáll-e ittas sofőr mellé a kocsiba, hogy bezárja-e a kaput és a bejárati ajtót, hogy köt-e lakásbiztosítást, hagy-e értéket a gépjárműben, őrizetlenül hagyja-e értékeit, mind-mind az egyén saját döntése. A normakövetés hiánya kizárólag - arányos - szankciók alkalmazásával nem orvosolható.³⁴

III. Fejezet

Rendőrségi bűnmegelőzés

A rendőrség bűnmegelőzési tevékenysége lefedi az egész ország területét.

A bűnmegelőzés szervezeti tagozódása központi szinten az Országos Rendőr-főkapitányság; Bűnmegelőzési Osztálya, területi szinten a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok bűnmegelőzési osztályai, helyi szinten pedig a városi (kerületi) rendőrkapitányságok bűnmegelőzési alosztályai,

³⁴ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló 174/2013. (X.17.) Kormányhatározat

csoportjai, függetlenített vagy csatolt munkakörben bűnmegelőzési feladatokat ellátó előadói végzik a munkát.³⁵

Ebben a fejezetben a rendőrség által indított bűnmegelőzési programok közül mutatok be néhányat, többek között azt, hogy mi volt a célja a programokban, mely korosztályt célozták meg.

1) D.A.D.A.

1992 tavaszára összeállt a DADA- alapítók „nagy csapata” is, akik elévülhetetlen érdemeket szereztek a bűnmegelőzési gondolkodás rendőrségen belüli terjesztésében. Az alapítók egy baltimore-i drog- megelőzési program segítségével elkezdtek a megelőzési program honosítását, az amerikai ízű filozófia honi viszonyokra igazítását, a drog mellett az egyéb megelőzési témakörök végiggondolását.

1992 őszén az országban elsőként Veszprémben indult meg az oktatás, majd Budapesten három iskolában folytatódott a program, és az első évben összesen 998 gyerek kapcsolódott be. A sikerek nyomán 1993-ban az ORFK átvette a projekt szervezését, és meghirdette a program országos bevezetését. A programiroda koordinálta és felügyelte a program működését, amelyhez az ORFK finanszírozási forrásokat is adott. A képzők képzése egyre olajozottabban történt, az alapképzés befejezését vizsga követte. A program további intézményesülését a DADA Újság tette lehetővé. Ez után az intézményesítés nehezebb feladatai következtek. 1994 nyarán átdolgozták a programot, és 1995-re minden megye csatlakozott. A programot felügyelő bizottság vezetője az ORFK megelőzési főosztály bűnmegelőzési és esélyegyenlőségi osztály kijelölt országos koordinátora lett, és kialakult a régióvezetői rendszer.

A megyei főkapitányságokon működtek a megyei koordinátorok, akiket a megyei bűnmegelőzési osztály vezetője bízott meg a feladatok ellátásával.³⁶

A D.A.D.A. mozaikszó, amelyben a betűk jelentése: Dohányzás - Alkohol - Drog - AIDS.³⁷

³⁵ Félelem, bűnözés és bűnmegelőzés Európa öt nagyvárosában, szerkesztette: Dr. Barabás Tünde - Prof. Dr. Irk Ferenc - Dr. Kovács Róbert Budapest 2009, 115.o.

³⁶ Kriminológiai Tanulmányok 46., Kerecsi Klára - Kó József 218. o.

³⁷ A magyar bűnmegelőzés gyakorlatából, szerkesztette: dr. Jármay Tibor, Budapest 2004, 53.o.

A teljes oktatási program korábban nyolc tanéven át, 6-14 éves korig kísérte végig az általános iskolás tanulókat, a korszerűsített D.A.D.A program 4 évfolyamra szól, a 8-10, valamint a 13-14 éves korosztályt célozza meg.³⁸

A Program lényege, hogy a megyei rendőr-főkapitányságok, illetve a helyi rendőrkapitányságok állományából, a feladatot önként vállaló, kiképzett, hivatásos rendőr meghatározott tematika és tananyag szerint havonta egy-két alkalommal - általában osztályfőnöki óra keretében - foglalkozást tart a tanulóknak.

Ezt a programot kizárólag rendőr oktathatja, mert ő olyan - rendőrségi gyakorlati tapasztalatokon alapuló - elsődleges, hiteles ismeretekkel áll a tanulók elé, melyeknek sem a pedagógusok, sem a szülők nincsenek birtokában.

Fontos eleme az oktatásnak, hogy a rendőr egyenruhában jelenik meg. A foglalkozások nem pusztán előadások, lényeges szerepe van a gyerek által "hozott" problémák megbeszélésének, a vitának, a szituációs,- és szerepjátékoknak. A D.A.D.A. készség-, képességfejlesztő, helyes önértékelésre nevelő, önbecsülést építő program.

Célja, hogy a gyermekek mindenkor felismerjék a veszélyhelyzeteket, meg tudják különböztetni a pozitív és negatív befolyásolásokat. Ki tudják számítani döntéseik, cselekedeteik következményét, eredményét. Képesek legyenek ellenállni még a kortársaiktól érkező csábításnak, kínálásnak is, konfliktushelyzeteiket úgy oldják meg, hogy abból kikerülve ne érezzék vesztesnek magukat. A Program fő mondanivalója: tanuld meg a veszélyhelyzetet mindenkor felismerni, a következményeket jól átgondolva helyesen dönteni, ha kell elutasítani, a neked ártó dolgokat, mindenképpen mondd el, hogy mi történt, és ha lehet, próbáld meg elkerülni az ilyen helyzeteket.

A Programot oktató rendőrök feladata, hogy az oktatási anyag feldolgozásával olyan megoldási módokat, paneleket közvetítsenek a gyermekeknek, melyeket attitűdként személyiségükbe építve "éles helyzetben" már készségszinten, rutinszerűen alkalmazhatnak. A D.A.D.A. módszere a szituációs és szerepjáték, valamint az irányított beszélgetés. Az oktató rendőr a munkafüzetek

³⁸ bunmegelozes.eu/pdf/kodex13.pdf 2015.12.04.

feladatait a módszertani kézikönyv iránymutatásaival játékos, könnyen befogadható formában dolgozza fel a tanulókkal, a gyermekek egy-egy valóságos, vagy meseszerű élethelyzet páros, vagy csoportos eljátszásával, mintegy saját maguk vonják le a helyzetből adódó konzekvenciákat. A foglalkozásokat filmekkel színesítik. Az oktatás meghatározott tananyag szerint folyik, eltérés csak a gyermekektől érkezett kérdésekből, reakciókból, illetve a helyi sajátosságokból adódhat.³⁹

2) Az Ellenszer program

Az ifjúkori bűnözés romló tendenciáinak megállítására dolgozták ki a DADA program középiskolásoknak szóló változatát, az Ellenszer célirányosan 16-17 éves korosztály számára jött létre. Sajnos sok fiatal válik áldozattá, vagy elkövetővé, ezért a rendőrség egy káros hatások ellen felkészítő programsorozatot indított útjára, ahol az oktatók a gyerekekkel együtt keresik a megoldásokat a problémákra. A két fő kihívást az erőszak és az kábítószeres jelenti, ezek ellen kell hatásos védekező mechanizmusokat elsajátítani. Az is fontos szempont, hogy a fiatalokban pozitív kép alakuljon ki a rendőrséggel kapcsolatban, ezért az oktató munkát csak felkészült, hiteles és megbízható személyek végzik. A tematika hét, egyenként 2x45 perces foglalkozásból áll, melyet az egyedi igények szerint bővíteni is lehet.

A program nevelési céljai:

- Önálló gondolkodásra nevelés
- Döntési képesség, aktivitás fejlesztése
- Társadalmilag helyes értékrend kialakítása
- Helyes önazonosság, önismeret
- Szociális képességek, készségek
- Szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakítása
- Fejlett együttműködési készség
- Tolerancia
- Szenvedélymentes életvitel
- Jogkövető életmód
- Helyes konfliktuskezelési technikák elsajátítása

³⁹ www.c3.hu/-droginformo/dada.html 2015.12.08.

- Alkalmazott nevelési módszerek:
- Ösztönzés
- Segítségadás
- Tények, jelenségek bemutatása
- Oktató személyes példája
- Beszélgetések, viták
- Közösségi tevékenységek
- Követendő egyéni és csoportos minták bemutatása
- Szituációs és szerepgyakorlatok.⁴⁰

3) Az iskola rendőre

A gyermekek a legsérülékenyebbek, legyen szó közúti közlekedési balesetekről, élet- vagy vagyon elleni bűncselekményekről, bármilyen rossz szándékú befolyásról vagy csak a tapasztalatlanságukból fakadó átgondolatlan döntésekről. Ők azok, akik életkorukból adódóan nem érzik a veszélyt, a közlekedési helyzetekben - vagy a biztonságot nyújtó közeg híján - az élet más, számukra ismeretlen szituációiban. A tudatos közlekedési magatartás kialakításában, a bűncselekmények megelőzésében a felkészítésnek, a szülői példamutatásnak, a tanórai és a tanórán kívüli közlekedésre nevelésnek a jövőbenis meghatározó szerepe lesz.

A 2008-ban, az Országos Rendőr-főkapitányság által meghirdetett "Az iskola rendőre" program nagymértékben segítette a rendőrség által végzett, a gyermekek védelmére irányuló átfogó bűn- és baleset-megelőzési tevékenységet. A program egyik célja az, hogy a rendőrség közelebb kerüljön az ifjúsághoz és ez által "pozitív rendőr-kép" alakuljon ki a gyermekekben, szülőikben és a pedagógusokban. Az iskolák a rendőrség által nyújtott programot egyfajta szolgáltatásnak tekintették. A rendőrség egy kínálatot nyújtott át, amelyek közül az iskola a célcsoport és a téma alapján válogathatott. Az iskola rendőre olyan hivatásos szolgálatot ellátó, lehetőség szerint egyenruhás rendőr, akinek valamilyen kötődése van az adott iskolához (pl. gyermeke oda jár, vagy a közelben lakik). Ez elősegíti azt is, hogy lehetőleg ott legyen minden iskolai rendezvényen (tanévnitó, szülői értekezlet stb.). Amennyiben ilyen személy nincs, akkor a feladatot egy - arra

⁴⁰http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/drogprevencio/az_ellenszer_program_bemutatsa.htm 2015.12.08.

alkalmas - körzeti megbízott, járőr, illetve más hivatásos rendőr látja el. A személyes kapcsolattartás az alapja ennek a programnak, ezért az iskola igazgatója, a tantestület és a szülői munkaközösség részére biztosítják a rendőr elérhetőségét (telefonszámát és azt, hogy hol teljesít szolgálatot). Az iskolákban is van egy tanár, aki a kapcsolattartásért felelős. Ehhez kapcsolódó feladat a tanévkezdéssel összefüggő, az iskolák környékének közúti ellenőrzése, illetve a gyalogos forgalom zavartalanságának biztosítása. A gyermekek - mint a közúti közlekedés legvédtelenebb képviselői - a nyári vakációt követően az általános iskolák környékén fokozott balesetveszélynek vannak kitéve.

A közúti közlekedés szempontjából a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők segítsége alapvető társadalmi érdek.

A fogyatékkal élő emberek védelmét, biztonságos közlekedését kiemelt feladatként kell kezelni, ezért a sérült, vagy fogyatékkal élő gyerekekkel foglalkozó intézményeket is bevonták a programba.

A helyi rendőri szervek az iskolarendőr közreműködésével még a tanév megkezdése előtt valamennyi frekvencián helyen lévő oktatási intézmény közvetlen környezetének közbiztonsági-, közlekedési- és bűnügyi helyzetét áttekintik és elemzik. Ennek keretében a helyi önkormányzatokkal és területileg illetékes közlekedési hatóságokkal közösen - az érintett tan-intézmények képviselőit is bevonva - az iskola közelében forgalomszervezési és forgalom-technikai bejárásokat tartanak.

„Az iskola rendőre” a hozzá tartozó oktatási intézményben ellenőrzi a tavalyi tanévben központosított plakátok meglétét, állapotát. Azok elhasználódása, eltávolítása esetén azt haladéktalanul pótolják. □

Demonstratív rendőri jelenlét alkalmazásával elősegítik a gyermekek biztonságos közlekedését, fokozott figyelmet fordítanak a gépjárművezetők jogkövető magatartásának ellenőrzésére, kiemelten a kijelölt gyalogos-átkelőhely megközelítésére, továbbá a biztonsági öv és gyermekülés kötelezőhasználatára.

A rendőrség munkájához segítséget nyújt a polgárőrség is.

A megyei és a városi baleset-megelőzési bizottságok munkatársai "Az iskola rendőrével" előzetesen egyeztetve szeptember, valamint október hónapban felkeresik az általános iskolákat, - és elsősorban az alsó tagozatos tanulók részére - osztályfőnöki óra keretében tájékoztató órákat tartanak a korosztályt érintő baleset-megelőzési információkról, a közlekedés veszélyeiről és a helyes közlekedési magatartásról. □

Amennyiben az oktatási intézmény vezetője erre lehetőséget ad, "Az iskola rendőre" félévente legalább egy alkalommal "fogadóórát" tart az iskolában.

"Az iskola rendőre" részt vesz a baleset-megelőzési bizottságok által szervezett az általános iskolákat érintő kampányokban, a reggeli forgalomsegítésében, a szabálytalankodók kiszűrésében. Megkeresés esetén segítséget nyújt a baleset és bűnmegelőzés érdekében kiadott nyomtatványok, közlemények terjesztésében, valamint a KRESZ oktatás koordinálásában.

A gyalogos-átkelőhelyen bekövetkezett közlekedési balesetek megelőzése miatt, - nemzetközi tapasztalatokra alapozva - továbbra is szükséges a tantestületek, valamint a szülői munkaközösségek bevonása annak megvalósítása érdekében, hogy az általános iskolák közvetlen közelében található gyalogos-átkelőhelyeken láthatósági mellényes jelzőtárcsa alkalmazásával önkéntes személyek (polgárőrök) segítsék a gyermekek biztonságos áthaladását. ⁴¹□

4) Ovizsaru bűnmegelőzési program

A nagycsoportos korosztály számára kidolgozott bűn - és baleset-megelőzési témájú program célja a gyermekek áldozattá válásának megelőzése, biztonságérzetük erősítése, és annak elősegítése, hogy szükség esetén tudjanak és merjenek segítséget kérni a rendőrtől.

A program kidolgozói azért a nagycsoportos korosztályt célozták meg, mert ők hamarosan iskolába mennek, hosszabb-rövidebb időt már egyedül illetve felnőtt felügyelete nélkül is eltölthetnek otthon vagy a játszótéren, adott esetben önálló döntésekre kényszerülhetnek. Saját érdekükben életkori sajátosságaiknak megfelelő módon kell őket felkészíteni, tájékoztatni a biztonságos és helyes viselkedésformákat illetően.

⁴¹ http://szakmaiakamara.hu/files/images/Bacs-Kiskun/2011/ELBIR/ELBIR-09_Az_iskola_rendore.pdf 2015.12.05.

Az „Ovi-zsaru” egy játékos, figyelemlekötő, közvetlen kommunikációra építő megelőzési programsorozat. Az óvodai foglalkozásokon és az otthoni feladatokon keresztül szerepet vállal benne az egyenruhás rendőr, az óvodás, az óvónő, a szülő, akár a nagyobb testvér, nagyszülő is.

A program első és az utolsó foglalkozásán személyesen is jelen van a kapcsolattartó rendőr. Így közvetlen kapcsolatot alakíthat ki a gyerekekkel, akik kérdezhetnek tőle, megismerhetik az egyenruhát, az alapvető rendőri felszereléseket is. A személyes kontaktus fontos elem, mert a gyerekek pozitív élményt szerezhetnek a rendőrrel kapcsolatban, megtapasztalhatják, hogy (az esetleges ijesztgetések ellenére) nem kell félniük, és amennyiben bajba kerültek, segítséget is kérhetnek tőle.

A második foglalkozást a kidolgozott anyag és az előzetes felkészítés alapján már az óvónők vezetik le. Ekkor a rendőr szerepét átveszi a kézbáb Rendőr Robi, aki mintegy „segítőjévé válik” az óvónőnek. Az ő vendége Rosszcsont Ricsi, aki saját élményeit, tapasztalatait osztja meg a gyermekekkel. A program több modulból áll, a foglalkozások több téma köré csoportosulnak- ilyenek pl. Az ismerkedés szabályai, Idegen személlyel történő találkozás, kapcsolat, Egyedül otthon, Veszélyes eszközök vagy A közlekedés szabályai.

A feldolgozásban segítenek a témákhoz kapcsolható ajánlott és a szabadon választott mesék, a különböző történetek, a rajzolás, a szerepjátékok.⁴²

5) Tourist Police

A nyári hónapokban megszervezésre kerül több kapitányság illetékességi területén is a Tourist Police program, főiskolai hallgatók, diákok bevonásával.

A Tourist Police program fő célja a vízi turizmus szempontjából frekventált településeken a közbiztonság megszilárdítása, a bűnözés elleni hatékony fellépés, továbbá a hazai és külföldi turisták személy- és vagyonbiztonságának biztosítása.

A programban résztvevő fiatalok a turizmussal kiemelten érintett területeken - elsősorban tolmácsolással, illetve a rendőri munkát segítő egyéb feladatok ellátásával - teljesítenek közös

⁴² <http://www.bulisbiztonsag.hu/ovi-zsaru-bunmegelozesi-program> 2015.12.05.

szolgálatot a vízi rendészet járőreivel, melynek során betekintést nyerhetnek a vízi rendészet rendőreinek speciális munkájába.⁴³

Fontos, amennyiben vízparton, strandon észleljük az értékeink eltulajdonítását, minden esetben rögtön keressük meg a szolgálatot teljesítő rendőrt, így esély van arra, hogy az elkövetőt a strand, vízpart területén elfogják.

2015. augusztus 09. napján P. József 26 éves téglási lakos Sóstói strandfürdő területén őrizetlenül hagyott pénztárcát, törülközőket és papucsockat lopott el. A Tourist Police programban részt vevő rendőrök még a strand területén elfogták a feltételezett elkövetőt, az eltulajdonított tárgyak egy részét megtalálták és visszaadták a tulajdonosoknak. P. József terhelttel szemben lopás bűntett megalapozott gyanúja miatt eljárást kezdeményeztek és a terheltet őrizetve vételére került sor.⁴⁴

IV. Fejezet

A kulturális élet bűnmegelőzési szerepe

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság és a Kecskeméti Katona József színház 2011. évben együttműködési megállapodást írtak alá, melynek keretében a színház igazgatója és a társulat segíti a rendőrség munkáját a bűnmegelőzésben (pl. a színházi előadások szünetében bűnmegelőzési tárgyú hirdetéseket, tájékoztatókat nyújtanak az előtérben lévő kivetítőn a színházlátogatóknak).

Ennek az együttműködésnek az egyik legsikeresebb „állomása” a felső tagozatos és középiskolás korosztály részére összeállított színházi előadás „Tetthely” címmel.

Egy előadás négy jelenetből áll, melyeknek a témái a mai problémákat dolgozza fel. Az jelenetek között a gyermekek között ülő rendőrségi szakemberek vezetésével a jelenetekben látottakat interaktív módon megbeszélik a gyerekekkel (miről szól, mit gondolsz, a környezetben tapasztaltál-e már hasonlót, mi a véleményed a jelenetben látottakról, elkerülhető lehető lett volna, stb.)

Pl.: jelenetek témái voltak:

- Internet veszélyei, adataink védelme, mit tesz elközzé a hálón.

⁴³<http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/bunmegelozes/aktualis/iden-is-tourist-police-2015.12.08>. 19 óra

⁴⁴<http://www.szuperinfo.hu/penzt-papucsockat-es-torolkozokat-lopott-a-nyiregyhazi-strandon/2893015-2015.12.08>.

- Ki minek adja ki magát az interneten.
- Kortársak egymás megalázása, kirekesztése, agresszió
- Egy megtörtént, kk. lányok által elkövetett öngyilkossági eset.⁴⁵

A fiatalokon kívül életkorukból, egészségi állapotukból, jóhiszeműségükből adódóan különösen veszélyeztetett az áldozattá válás szempontjából az idős korosztály is, ezért 2014 tavaszán „TETTHELY ŐSZIKÉK” címmel, a szépkorúaknak szóló bűnmegelőzési előadások is elindultak. A Katona József Színházban 2015. márciusában több alkalommal került sor az előadások bemutatására. Az epizódok a jogos önvédelem, a trükkös lopások és a házasságszédelgés témáit ölelték fel. A közönség az egyes jeleneteket interaktív módon dolgozta fel a jelenlévő bűnmegelőzési szakemberekkel, akik a felmerülő kérdésekre is válaszoltak.⁴⁶

V. Fejezet

Bűnmegelőzés, áldozattá válás, áldozatvédelem

A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács támogatásával egy prevenciós kisfilmet készített, melyet 2014. november 21. napján mutattak be a pécsi Uránia moziban a Biztonságosabb Pécsért bűnmegelőzési projekt keretein belül. A kisfilm fiatal lányok estéjét mutatja be, amelynek végén az egyik lány szexuális erőszak áldozata lett, a kisfilm arra kívánta felhívni a figyelmet, a fiatal lányok mit tehetnek annak érdekében, hogy kisebb valószínűséggel váljanak szexuális bűncselekmény áldozatává.⁴⁷

A kisfilm végén kiírt szlogen „Tehetsz róla? Tehetsz ellene!” rosszul lett megfogalmazva.

A kisfilmet követően a közösségi oldalakat tiltakozó bejegyzések lepték el, újságcikkek jelentek meg, a témával végső soron az alapvető jogok biztos és helyettesei is foglalkoztak. Az ügyben az alapvető jogok biztosa is megszólalt, és az alábbi közleményt adta ki:

A közelmúltban nagy sajtónyilvánosságot kapott a Baranya megyei rendőrség kisfilmje, amely a szexuális erőszak bűncselekmények megelőzésének szándékával készült. A tiltakozók

⁴⁵ www.kormanyhivatal.hu/download/5/74/a0000/Bűnmegelőzés.ppt.2015.12.07

⁴⁶ (<http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/bunmegelozes/idosok-biztonsaga/tetthely-idosek-reszere-a-kecskemeti-szinhazban>)

⁴⁷ Belügyi Szemle 63. évfolyam Gratzner-Sövényházy Gábor: Egy bűnmegelőzési kisfilm tanulságai 22.o.

álláspontja szerint a film azt sugallja, hogy az áldozatok maguk (is) jelentős mértékben tehetnek arról, hogy sértetté válnak.

Nem vitatjuk, sőt hangsúlyozzuk a rendőrség bűnmegelőzési feladatának fontosságát, és azt a kiemelt felelősséget is, amely a különösen sérülékeny, védett csoportok, közöttük a fiatalok megóvásához kapcsolódik.

Felhívjuk a figyelmet ugyanakkor arra, hogy egy ilyen, a magánszférát és az önrendelkezési jogot közvetlenül érintő cselekmény kapcsán a rendőri szerveknek különösen körültekintően kell eljárniuk annak érdekében, hogy a prevenció ne erősítse az áldozatokkal szemben az esetleges előítéleteket, és a valós problémákra irányítsa a közvélemény figyelmét.

A rendőrségnek hangsúlyosabbá kell tennie egyrészt az áldozatok érdekeinek, méltóságának védelmét, másrészt az elkövetők vitathatatlan és megoszthatatlan felelősségét. Az áldozatok hibáztatásának elkerülése annál is inkább fontos, mert az erőszak bekövetkeztéért való felelősség bármilyen mértékű áthárítása növelheti az áldozatok egyébként is meglévő szégyenérzetét és hozzájárul ahhoz, hogy az ilyen jellegű bűncselekmények rejtve maradjanak.

A rendőrség eszközválasztásának tekintettel kell lennie a probléma összetett jellegére. Prevenciós tevékenysége során tehát a rendőrségnek kerülnie kell a sztereotípiákat, és szem előtt kell tartania mind a nők, mind a férfiak korlátozhatatlan emberi méltóságát.

Dr. Székely László az alapvető jogok biztosa

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet a nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes

Dr. Szabó Marcel a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes⁴⁸

Az áldozat nem tehet arról, hogy bűncselekmény áldozatává vált, az elkövetett bűncselekményért a büntetőjogi felelősség az elkövetőt terheli.

Ugyanakkor a bírói gyakorlat is ismeri a sértetti közrehatást. A 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 80. §-ának (1) bekezdése szerint a büntetést a törvényben meghatározott keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény

⁴⁸ www.ajbh.hu 2015. 11. 29.

tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalmi veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.

A törvény a bíróságok számára azt a kötelezettséget jelenti, hogy a büntetéskiszabás során figyelembe jövő valamennyi alanyi és tárgyi tényt felderítsék, és a jogkövetkezmények alkalmazásakor értékeljék. A büntetéskiszabási tényezőket nem lehet egyszer s mindenkorra meghatározni. Mégis szükséges olyan általános iránymutatás, mely - ha nem is véglegesen, de hosszabb távon - felsorakoztatja mindazt, aminek felderítését és értékelését a bíróságoktól indokoltnak tartja.

A BH.1993/281. számú döntésében a bíróság a sértett magatartását értékelte akként, hogy a nemi erkölcs elleni bűncselekmények elbírálásakor a sértett könnyelmű, meggondolatlan magatartását - mint közreható tényezőt - általában enyhítő körülményként kell figyelembe venni. A jogesetben a bíróság nem azt mondta ki, hogy a vádlott jogosan követett el szexuális bűncselekményt, azt sem mondta ki, hogy a sértett tehet róla, hogy őt szexuális támadás érte, de a sértett meggondolatlan viselkedésével hozzájárult ahhoz, hogy bűncselekményt kövessenek el a sérelmére.

A sértett magatartása nem oka a bűncselekménynek, egy fiatal lánynak joga van alkoholt fogyasztani, szórakozóhelyre járni, vonzóan öltözködni, és joga van ilyen ruhában és állapotban éjjélkor egyedül végigmenni bármely rossz környéken.

A fejezet elején ismertetett bűnmegelőzési kisfilm nem a szexuális önrendelkezés elleni bűncselekmények sértettjeinek készült, hanem az áldozattá válás szempontjából fokozottan veszélyeztetett személyi kört kívánta megóvni még azelőtt, hogy bűncselekmény áldozatává válnának.

A bűnmegelőzés nem azt a célt szolgálja, hogy az áldozatot kioktassák, a felelősségüket firtassák, a prevenció és a közösségi rendészet célja a partnerség a rendőrség és a társadalom tagjai között. A cél, hogy az életbeli cselekmények tanulságait leszűrve bemutassák az embereknek, mit tehetnek, hogy kerülhetik el, hogyan minimalizálhatják az áldozattá válás kockázatát.⁴⁹

⁴⁹ Belügyi Szemle 63. évfolyam Gratzner-Sövényházy Gábor: Egy bűnmegelőzési kisfilm tanulságai 36-38.o

Magyarországon az áldozatvédelem már a rendszerváltás idején szervezeti formát öntött előbb civil szervezetként. Ilyen -a német példát követve - 1989. december 21-én megalakult Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület, amelyet a Fővárosi Bíróság 16. Pk. 61. 094/1989. szám alatt, a Társadalmi Szervezetek Nyilvántartásába bejegyzett.

A kezdeményezők, a legkülönbözőbb foglalkozású állampolgárok alapító nyilatkozatot fogalmaztak meg és az alakuló közgyűlés elfogadta a Fehér Gyűrű alapszabályát, amelynek megfogalmazása szerint az egyesület a bűnözés áldozatainak támogatására és a bűncselekmények megelőzésére alakult.

Az egyesület célja: egyrészt segítségnyújtás a bűncselekmények rászoruló áldozatainak, akiknek büntetendő cselekményekkel sérelmet vagy kárt okoztak; másrészt együttműködés a bűnözés megelőzésében a magyar és más nemzetek állami, társadalmi, valamint nemzetközi szervekkel, szervezetekkel.

Az egyesület - indokolt esetben - konkrét és közvetlen támogatást ad, valamint segítséget nyújt a rászoruló áldozatoknak (hozzátartozóknak) anyagi, pénzügyi, jogi és egyéb formában. Elméleti, módszertani és gyakorlati munkát végez a bűnözés megelőzése érdekében.⁵⁰

A Fehér Gyűrű megalakulása után a különböző nemzetközi ajánlások elvárásai szerint sorra alakultak Magyarországon az áldozatvédő szervezetek, melyek nagy része speciális áldozatvédelmi feladatokat látott el, azaz a bűncselekmények egy-egy szűk köre áldozatainak a segítésére szakosodott. Ilyen szervezet például az Eszter Alapítvány, amely a szexuális bűncselekmények, a NANE pedig a nőkkel és gyermekekkel szembeni erőszak ellen lép fel.⁵¹

A Fehér Gyűrű az első általános (tehát bármilyen bűncselekmény áldozataira kiterjedő) és országos áldozatvédő szervezetként alakult meg Magyarországon, azzal a céllal, hogy konkrét és azonnali anyagi, jogi, pszichológiai és más, sokoldalú segítséget nyújtson a bűncselekmények - hozzá forduló

⁵⁰ Segít a Fehér Gyűrű 20 éves a magyar áldozatvédő szervezet, Budapest 2009, szerkesztette: dr. Baranyó György 8. oldal

⁵¹ Segít a Fehér Gyűrű 20 éves a magyar áldozatvédő szervezet, Budapest 2009, szerkesztette: dr. Baranyó György 9. oldal

- áldozatainak és családtagjaiknak, különösen azoknak, akik anyagilag rászorultak. Emellett kiáll és képviseli érdekeik védelmét.⁵²

A fenti civil kezdeményezések mellett az állam is felismerte, hogy a bűncselekmény áldozatává vált személyeknek segíteni kell, akár anyagilag is. Ezért a magyar áldozatsegítés rendszerében, az EU kerethatározat tartalmának a hazai jogba történő átültetése során létrejött az ún. állami áldozatsegítő szervezet modellje. Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium felügyelete alatt, 2006. január 1-jén megkezdte működését az Igazságügyi Hivatal, amelynek keretében az Áldozatsegítő Szolgálat, a Jogi Segítségnyújtó Szolgálat. Ez 2007. január 1. óta a mediáció intézményével is kiegészült, mely utóbbi a (már működő és egy szervezetbe integrált) Pártfogó Felügyelői Szolgálaton belül került megszervezésre. Ezzel a pártfogó felügyelet a bűnisméltés kockázatának csökkentésén, az elkövető társadalmi integrációjának elősegítésén túl, amely közvetetten a közösségnek is védelmet jelent, ellátja az elkövető és a sértett közötti közvetítést (mediációt) is, amely rendszerint a sértett számára az elkövető által nyújtandó jóvátételhez vezet.

A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló, 2005. évi CXXXV. törvény értelmében az Igazságügyi Hivatalhoz tartozó, állami áldozatsegítő szolgálatok a bűncselekmények áldozatai számára különböző szolgáltatásokat nyújtanak. Ezek körébe tartoznak: az érdekérvényesítés elősegítése, az azonnali pénzügyi segély és (meghatározott feltételek esetén) a szakjogi segítségnyújtás.

Az említett szolgáltatásokon túl, a kárenyhítésre jogosult, rászoruló áldozat állami kárenyhítésért a bűncselekmény elkövetése utáni 3 hónapon belül folyamodhat.⁵³

A kárenyhítés a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény áldozatainak adható olyan pénzügyi támogatás, amely az áldozat bűncselekmény miatt bekövetkezett vagyoni kárának teljes vagy részbeni megtérítését célozza, és amelyet egy összegben vagy havi juttatás keretében bocsátanak az áldozat, vagy törvényben meghatározott jogosultak részére.

Azonnali pénzügyi segélyként az áldozatsegítő szolgálat fedezi az áldozat ruházódásával, lakhatásával, étellelmezéssel és utazással összefüggő, valamint gyógyászati és kegyeleti jellegű rendkívüli költségeit, ha ezen kiadások megfizetésére az áldozat a bűncselekmény következtében

⁵² Segít a Fehér Gyűrű 20 éves a magyar áldozatvédő szervezet, Budapest 2009, szerkesztette: dr. Baranyó György 32. oldal

⁵³ Segít a Fehér Gyűrű 20 éves a magyar áldozatvédő szervezet, Budapest 2009, szerkesztette: dr. Baranyó György 37. oldal

nem képes. Fontos, hogy a kifizetésekre csak akkor van lehetőség, ha az áldozat nem képes önerőből fedezni ezeket a kiadásokat, és ez a helyzet a bűncselekmény közvetlen következményeként állt elő. Az azonnali pénzügyi segélyt a szolgálat az eset összes körülményeit mérlegelve, méltányossági döntés alapján adhatja.⁵⁴

VI. Fejezet

Bűnmegelőzés és média kapcsolata

A bűnmegelőzés szempontjából fontos szerep hárul a médiára, hiszen ez az a fórum, ami nagyszámú emberek elérhetőség, megszólítását teszi lehetővé, és nem kis mértékben véleményformáló szerepe is van.

Az utóbbi évek során egyre szaporodnak a büntető igazságszolgáltatás működését bemutató tudósítások, ezen tudósítások során azonban néha ütközi az igazságszolgáltatási érdek a média céljaival. Az igazságszolgáltatás a hír forrásaként, aki a média rendelkezésére bocsátja a híreket, az az érdeke, hogy a sajtó pontosan, hitelesen, szakszerűen tudósítson egy ügyről, míg a média érdeke, hogy gyorsan, érdekesen és úgy adja közre a hírt, hogy „fogyasztható legyen a közönség számára. Ez azonban azt eredményezi, hogy a médiában nem a valóság, hanem annak csupán egy verziója jelenik meg, és ezért a publikum jellemzően csak azt a világot látja, ismeri, amit a média közvetít számára.”⁵⁵

Ezt a képet tovább árnyékolja, hogy a hagyományos újságírás mellett az elmúlt évtizedekben megjelent a bulvársajtó, a televíziós és rádiós hírközlés mellett, ma már az internetes portálok is megjelentek. Ez utóbbiak térnyerése egyre nagyobb az elmúlt években, ezért a hatóságoknak fel kellett ismerni azt, hogy az internetes portálok és közösségi oldalak a figyelemfelhívás - és így a bűnmegelőzés - eszközei is lehetnek.

A közösségi oldalakon rendszeresen jelennek meg hírek eltűnt felnőttekről, gyerekekről, különböző bűncselekményekről, tipikus elkövetési módokról, ezeken az oldalakon a hírek megosztások, „like”-

⁵⁴ http://www.tettprogram.hu/A_buncselekmenyek_aldozatai_segitseget_kapnak 2015.12.04.

⁵⁵ Barabás A. Tünde - Gyurkó Szilvia - Virág György: Média és igazságszolgáltatás, Kriminológiai Tanulmányok 43., 12.0.

ok révén nagyon gyorsan elterjednek, több esetben előfordult, hogy a megosztások révén előkerülnek gyerekek, felnőttek.

Sajnos a közösségi oldalakon is megjelennek olyan emberek, akik álprofilt hoznak létre, felhasználják más képeit, adatait, kihasználják mások hiszékenységet és a közösségi oldalakat felhasználva követnek el bűncselekményt.

Amennyiben már regisztrált valaki egy közösségi oldalon nagyon fontos, hogy használja az adatvédelmi beállításokat pl: képeit, adatait csak ismerősök láthatják, illetve ki is választhatja, mely ismerősei azok, akik az adatait, képeit láthatják.

Az aktív bűnmegelőzés érdekében a rendőrség több szervezeti egysége is regisztrált a közösségi oldalakon, ahol hasznos tanácsokkal látják el az embereket, rendszeresen tájékoztatják a közvéleményt sajtó segítségével megtörtént bűnügyekről, felhívják az embereket arra, mire figyeljenek oda például a karácsonyi időszakban.

A rendőrség különböző sajtóorgánumokat felhasználva bűnmegelőzési kisfilmeket juttatnak el az emberekhez, amit egy-egy televíziós műsor reklám ideje alatt vetítenek le.

Manapság az internetet nemcsak szórakozásra, hanem vásárlásra, munkára is használjuk, ennek következtében a bűnmegelőzésnek egy újabb területre is koncentrálnia kell.

Az utóbb időben ugyanis megnövekedett azon csalások száma, amit interneten keresztül valósítanak meg, például egy internetes oldalon olcsón vásárol egy terméket, előre átutalja a termék árát, azonban az nem érkezik meg a fogyasztóhoz. Ezen cselekmények elkövetését meg lehet előzni azzal, hogy a termékek árát utánvétellel fizetjük meg, nem magyarországi internetes oldalról történő rendelés esetén pedig a „PayPal” fizetési módot használjuk.

A PayPal fizetési mód használata azért biztonságosabb az átutalásnál, mivel a személyes és bankkártya adatainkat nem kell az ismeretlen hirdető részére megadni.

Az is fontos, hogy az internetet rendszeresen használók megfelelő védelemmel lássák el számítógépüket, laptopjukat, akár okos mobiltelefonjaikat, emellett emailjeink olvasásánál is odafigyeljenek arra, hogy ne nyissanak meg automatikusan egy beérkező levelet, illetve megfelelő spam szűrőt alkalmazzanak, csökkentve ezzel annak a lehetőségét, hogy minél kevesebb kórtelen, gyanús levelet kapjanak.

Közösségi oldalak azért is veszélyesek, mivel a chat alkalmazások használatával sokan ismeretlen személyeknek adják meg személyes adataikat, beszélnek olyan személyes dolgokról, amelyek révén később akár bűncselekmények áldozatává válhatnak.

Az elkövetkezendő években sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni az internetes bűnmegelőzés kérdéskörére, mára az internetet nemcsak a felnőttek, hanem a diákok, kisiskolások, vagy annál fiatalabb gyermekek is nap mint nap használják, a technika fejlődésével nemcsak a gyerekeknek, felnőtteknek is fel kell venni a ritmust, ezáltal is csökkentve annak az esélyét, hogy gyermekeinket zaklatás érje, rossz társaságba keveredjenek, vagy gyermekek hiszékenységet kihasználva a család bűncselekmény áldozatává váljon.

Összegzés

A dolgozatomat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiában is említett építészeti bűnmegelőzés felvetésével és néhány megtörtént esettel szeretném lezárni.

Az építészeti bűnmegelőzés olyan építészeti, településfejlesztési, táj- és kertépítészeti, forgalomtechnikai, fénytechnikai, pszichológiai és kommunikációs módszerek összessége és együttes alkalmazása, amelyek az épített környezet utólagos átalakításával, valamint az építendő tudatos tervezésével és megvalósításával a bűnelkövetés lehetőségeit csökkentik, illetve megszüntetik. Mint a definícióból is látszik az építészeti bűnmegelőzés elsősorban szituatív bűnmegelőzési módszer, amely a bűnalkalmak csökkentése érdekében a bűncselekmény elkövetését lehetővé tevő vagy azt elősegítő körülményeket megszünteti vagy csökkenti. Az építészeti bűnmegelőzés számtalan lehetőséget nyújt az adott területen a bűnözés egy adott fajtájának visszaszorítására. Lehetőség

van építészeti megoldásokkal küzdeni a vagyon elleni, az erőszakos, a közlekedési bűncselekmények ellen is.

Az emberi környezet átalakítása szempontjából előtérbe került a közösségi tevékenységek és környezet feletti ellenőrzés lehetősége. A korábban pezsgő főutcai, piactéri élet eltűnt a befelé forduló, álközterülettel rendelkező bevásárlóközpontok térnyerésével. Az ezekben kíváncsú viselkedési sémák az üzemeltetők által finoman szabályozhatóak és ellenőrizhetőek. Ez természetesen javítja ezeken a helyeken a közbiztonságot, de ha a városi élet ilyen tömegesen befelé forduló, tematizált környezetbe (bevásárlóközpontok, lakóparkok, ipari parkok stb.) „költözik”, akkor a város hagyományos közterületeiről eltűnnek az emberek. A kihalt utcák és bezárt üzleteik ismét a bűnözést segítik elő. Az építészeti bűnmegelőzés és ebből fakadóan annak általános formája, a környezeti biztonságfokozás, nem építmény szintű, hanem annál nagyobb léptékű területekben (például lakóövezet, lakónegyed, közösségi területek, városrészek stb.) gondolkodik, módszerei ezekre a térrészekre alkalmazhatóak leginkább.⁵⁶

Az építészeti bűnmegelőzés előnye, hogy hosszú távú megoldást nyújt, nem tüneti kezelés, egyszeri befektetés, amely nagy területen alkalmazható, nem áthelyezi, hanem megszünteti a bűnözést, több bűncselekmény típus megelőzését is lehetővé teszi, hátránya, hogy nem minden település típus esetében alkalmazható, bizonyos esetekben gazdaságtalan és nem megvalósítható.⁵⁷

Az építészeti bűnmegelőzést azért is vetettem fel, mivel az elkövetkezendő években, évtizedekben nagyobb hangsúlyt kellene fektetni erre a területre, megelőzve ezzel azt, hogy később bűncselekmény áldozatává váljunk.

Mi magunk is tehetünk azért, hogy ne váljunk bűncselekmény áldozatává, az egyik nyíregyházi társasházban 2011. évben több lakásba betörték, az elkövetők nem kerültek feltalálásra, azonban a lakóközösség nem akart újra ugyanilyen helyzetbe kerülni, ezért kamerát szereltettek fel, illetve a társasháznál nemcsak a kapunál, hanem a bejárati ajtónál is kizárólag kulccsal vagy kóddal lehet bejutni.

⁵⁶ <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/biztonsagos-varos> 2015.11.29.

⁵⁷ csor.hu/UserFiles/File/epiteszeti_bunmegelozes.pps 2015.12.06

Egy másik esetben a társasház közös képviselője a rendőrség tájékoztatását követően egy felhívást helyezett el a hirdetőtáblán, hogy csalók járkák a környéket, a felhívás tartalmazta a csalási cselekmény elkövetésének a módját, és a lakóknak szánt figyelmeztetést, hogy megbízható szakemberekkel végeztessék el a nyílászárók cseréjét.

Egyik munkahelyi beszélgetés során témaként jött fel a kocsis vásárlás, mely során egyik kollegám előadott egy tanulságos történetet.

Nyíregyháza egyik frekventált lakóövezetében, a sóstói erdő környékén lakott az egyik család egy társasházban, a családnak nem volt garázsa, ezért a Suzuki Ignis típusú személygépjárművüket a társasház előtti parkolóban helyezték el. Az egyik alkalommal reggel keresték a gépjárművet, de nem találták, ezért bejelentést tettek a rendőrségen és felvették a kapcsolatot a biztosítóval. A gépjármű nem került elő, ezért a részükre kifizetett biztosítási díjból vásároltak egy Suzuki Ignis típusú személygépjárművet. A család - felkészülten - már bérelt garázst és a gépjárművet abban tárolta, egyik nap délután esett az eső, a családnak nem volt kedve beállni a gépjárművel a garázsba, reggel keresték a gépjárművet, ami ismét nem volt meg, ellopták. Később kiderült, hogy a városban egy Suzuki Ignis típusú személygépjárművek eltulajdonítására szakosodott „banda” tevékenykedik.

A fent említett esetek, példák is mutatják, milyen apróságokon múlik, hogy egy bűncselekmény bekövetkezik vagy próbálunk megtenni mindent annak érdekében, hogy elkerüljük a bűncselekmény bekövetkezését.

Irodalomjegyzék

1) Könyvek, cikkek, tanulmányok

- Bűnmegelőzés Európában, Budapest 1998, szerkesztette: Dr. Katona Géza
- Félelem, bűnözés és megelőzés Európa öt nagyvárosában, Budapest 2005, szerkesztette: Dr. Barabás Tünde - Prof. Dr. Irk Ferenc - Dr. Kovács Róbert
- A magyar bűnmegelőzés gyakorlatából, Budapest 2004, szerkesztette: Dr. Jármay Tibor
- Borbíró Andrea - Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. 2009
- Korinek László: Kriminológia I. Budapest 2010,
- Kriminológia - Szakkriminológia, Budapest 2006, szerkesztette: Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára - Korinek László - Lévay Miklós
- Kriminológiai Tanulmányok 43, Budapest, Barabás A. Tünde - Gyurkó Szilvia - Virág György: Média és igazságszolgáltatás
- Kriminológiai Tanulmányok 46., Budapest, Kerecsi Klára - Kó József: 15 éves a DADA a rendőrségi megelőzési program
- Kriminológiai Tanulmányok 48., Budapest, Kerecsi Klára - Kó József - Antal Szilvia: A bűnözés társadalmi költsége
- Bíró Gyula: A polgárőrség szerepe és jelentősége hazán közbiztonságának javításában
- Segít a Fehér Gyűrű, 20 éves a magyar áldozatvédő szervezet, Budapest 2009, szerkesztette: dr. Baranyó György
- Belügyi Szemle 63. évfolyam, Gratzer- Sövényházy Gábor: Egy bűnmegelőzési kisfilm tanulságai
- Belügyi Szemle 62. évfolyam, Szép Ferenc: A bűnmegelőzés lehetőségei a helyi bűnügyi nehézségek kezelésére a Makói Rendőrkapitányság szemszögéből

2) Jogszabályok

- 2012. évi C. törvény
- 2005. évi CXXXV. Törvény
- 115/2003. (X.28.) OGY határozat
- 1744/2013. (X.17.) Korm.határozat
- BH.1993/281

- 1918. évi IV. törvény
- 1973. évi I. törvény
- 1997. évi XXXI. Törvény
- 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet
- 14/1973. (VI.7.) NET határozat
- 1974. évi 17. tvr.
- 39/1974. (XI.1.) MT rendelet
- 761/1995 (VI.29.) Főv. Kgy. számú határozat
- 1097/1997.(IX.23.) Kormányhatározat
- 1075/1999. (VII.7.) Kormányhatározat

3) Elektronikus forrás

- www.police.hu
- www.birosag.hu
- www.jogiforum.hu
- www.bunmegelozes.eu
- www.tettprogram.eu
- <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/biztonsagos-varos>
- csor.hu/UserFiles/File/epiteszeti_bunmegelozes.pps
- www.ajbh.hu
- www.kormanyhivatal.hu
- <http://www.bulisbiztonsag.hu>
- <http://www.szuperinfo.hu>
- <http://szakmaikamara.hu>
- <http://janus.ttk.pte.hu>
- www.pecshor.hu
- www.opsz.hu
- www.bunmegelozes.uw.hu
- tisztatakon.dunaujvaros.hu